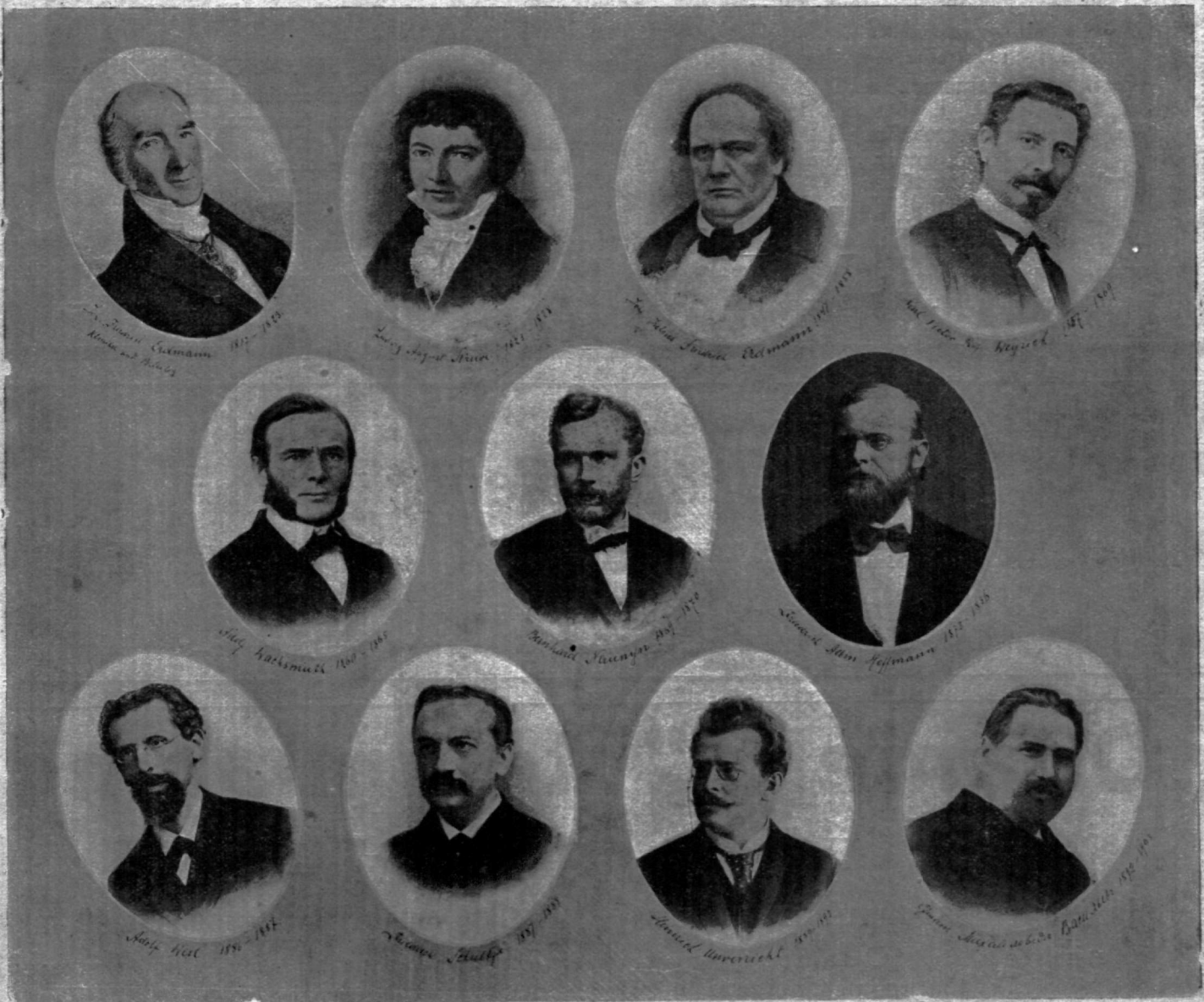

ODAMEES

Nr. 10 (24) OKTOOBER 1924

III AASTAKÄIK

Tartu ülikooli sisehaiguste teaduskonna kliiniku juhatajad aastatel 1817—1903

Koolidele soovitab „Odamees“

Geomeetria algkoolidele I

F. V. Mikkelsaar. Hind 60.—

Geomeetria algkoolidele II

F. V. Mikkelsaar. Hind 75.—

Geomeetria algkoolidele III

F. V. Mikkelsaar. Hind 75.—

Geomeetria alg- ja täienduskoolidele

Kordamis- ning täienduskursus VI, VII ja VIII õppeaastale. F. V. Mikkelsaar. Hind 200.—

Metoodiline matemaatika õpiraamat I

J. Koppel. Hind 45.—

Ülesannete kogu

„Metoodilise matemaatika õpiraamatu“ juure. J. Koppel. Hind 200.—

Eesti keele grammatika

Sõnade muutmise. J. Jõgever.

Eesti keele grammatika II

Muutelõpud. J. Jõgever. Hind 60.—

Eesti keele grammatika III

Süntaks. J. Jõgever. Hind 75.—

Eesti keele grammatika

O. Loorits. Hind 250.—

Eesti uuem ilukirjandus

Fr. Tuglas. Hind 75.— ja 60.—

Keelilised harjutused

III muutm. trükk. Fr. Puusepp. H. 120.—

Laste sõber

Aabits ja lugemik. J. Kuulberg. Mitmevärviliste kivitrüki piltidega. Hind 100.—

Ladina keele õpiraamat

keskkoolidele I. Lugemik. E. Kikas. Hind 100.—

Ladina keele õpiraamat

keskkoolidele II. Grammatika. E. Kikas. Hind 120.—

Ladina keele õpiraamat

keskkoolidele III. Sõnastik. E. Kikas. Hind 50.—

Little Lord Fauntleroy

(Väike lord). F. H. Burnett. Piltide ja ing.-eesti sõnastikuga. Hind 160.—

Esteetika süsteem

E. Meumann. Tõlk. A. Oras. H. 160.—

Saaremaa ja Muhu muinasjäänused

A. M. Tallgren ja tema õpilased. Hind 300.—

Paeseina profiil Martsal

H. Bekker. Hind 20.—

Järve taimed

A. Audova. Hind 30.—

Andmed Pühajärve uurimisest

A. Audova ja H. Bekker. Hind 160.—

Eesti Üliõpilaskonna Häälekandja

„Üliõpilasleht“

jatkab ilmumist kaks korda kuus, tuues kirjutusi, teateid, följetoone ja m. nii kodu- kui välismaade üliõpilaselust. — Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused ja üksiknumbreid müüvad Tartu ja Tallinna suuremad raamatukauplused.

Hind semestris 140 mk., üksik number 25 mk.

Toimetus asub Tartus, Hetseli tän. nr. 1 tuba 12, kõnetunnid: kolmap. ja laup. 2—3

„Odamehe“ tellimishind

$\frac{1}{1}$ aastas (12 nrt) — 400 marka

$\frac{3}{4}$ „ (9 „) — 320 „

$\frac{1}{2}$ aastas (6 nrt) — 220 marka

$\frac{1}{4}$ „ (3 „) — 115 „

Tellida võib igast numbrist alates. — Üksiku numbri hind endiselt 40 mk.

Tellimised saata „Odamehe“ päätalitusse Tartu, Promenaad 7-a. Tellimisi võtavad vastu ka kõik E. Vabariigi postkontorid ja korralikud raamatukauplused.

„Odamees“ on trükitud Türi Paberi- ja Puupapi-vabriku A./S. paberil
Tartu ladu — Küütri tän. 5, kõnetraat 4-77

ODAMEES

Otepää

„Odamehele“ kirjutand prof. M. J. Eisen

Tartu ja Otepää — need on nimed ja kohad, mille ajalooline tundmine kaugemale tagasi ulatub kui muudel kohtadel Lõuna-Eestis. Tartust kõnelevad vene ajaraamatud, et vene suurvürst Juri 1030 aastal siin linna asutand ja uut linna oma auks ja oma nime jäädvustamiseks Jurjeviks nimetand, kuna eestlased kohta endist viisi Tartuks hüüdsid. Venelastele ei meeldind möödund aastasaja lõpul enam eestikeelne Tartu ega selle saksakeelsest väändest moodustatud Дерпт; nad ristisid vana eesti linna uuesti Jurjeviks ümber, seda nime vägivaldselt igalpool maksuma pannes, kuni Eesti aeg Tartule jälle endise nime tagasi kinkis. Mõne teate järele leidund Juri asutatud Jurjevi asemel vana eesti linn, venelased asutand oma linna just eesti maalinna alusele.

Tartust ei jää vanemal ajal tähtsuse poolest maha Otepää. Mõni kord näib lugu nii olevat, kui kipuks Otepää veel tähtsamat osa esitama kui Tartu. Otepää esineb Oandis vahitornina ja kantsina. Sõjad ja võitlused keerlevad ajaloolise aja algusel tihti Otepää ümber. Nagu Tartu kohta kõige vanemaid teateid vene ajaraamatutest leidub, nii ka Otepää kohta, viimase kohta ometi natuke hilisemast ajast.

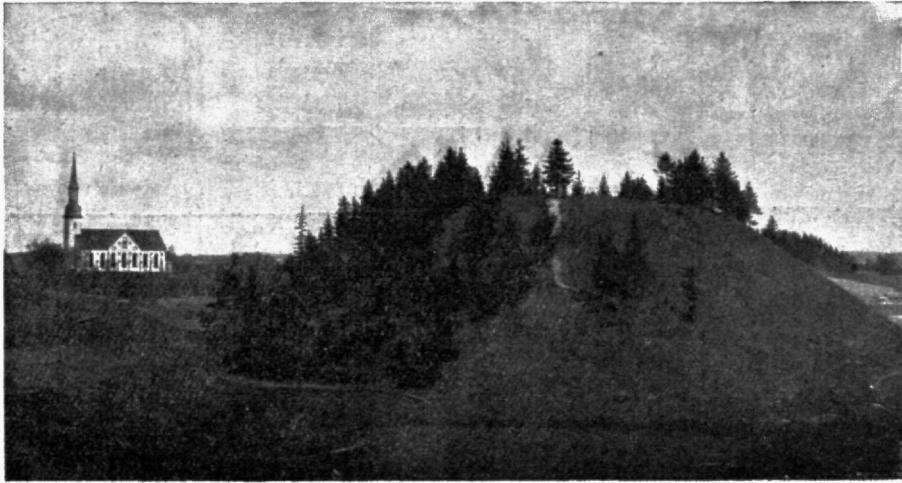
Vene ajaraamatutes esineb Otepää Medvjeshaja Golovaa nime all. Nagu näha, on venelased Otepää oma keelde Medvjeshaja Golovaana tõlkind. Teadupärast tähendab Otepää sama, mida Karupää, Ote nime tarvitati vanemal ajal tihti kohanimedes. Liber census Daniae kirjutamise ajal XIII aastasajal leidub Virumaal Kadrinas Othaenpan, mis väänatud Otepää on; Landrolle 1586 tunneb Vohnjas veel Ottenpää küla.

Praegu on Vohnja ligidal Ohepalu küla olemas. Muidu leidub veel mõnda sarnast sõna, näiteks Othengat (Brieflade I, 2), Odenkotz (Br. 673) Oddenkor küla Rabiveres (Br. 1175), Odenkolk (Br. 353) jne. Isegi endisel liivlaste alal tuntakse sarnast nime, näiteks Odensee Kaltsenau kihelkonnas, Odze Laudmi kihelkonnas jne. Vanemas keeles kandis karu ote nime kõrval veel ohto, (gen. ohdon=ohon=ohn) ja otso nime. Ohto sõnast on tuletatud Eesti sarnased kohanimed kui Ohukatku, Tormas ja Raplas, Oherkotsu, Ohulepa jne. Ohukatku nimi ei tähenda nii palju karukatku kui soost võsastikku, kus karu elutsend. Aga olgu sellest, see küsimus ei puutu sellesse kirjutusse.

Miks on Otepääle sarnane nimi antud, mis praeguses keeles karupääd tähendab. On arvatud, et see

Otepää kirik umbes 1860. a.
W. S. Stavenhageni joonistus

Otepää kirik ja Linnamägi praegu

koha väljanägemise pärast sündind. Alguses kandis Otepää nime praegune Otepää kiriku kõrval leiduv linnamägi, kuhu hiljemini Otepää kants tekkis. Mägi ise on muna moodi nagu Munamäge meele tuletades. Mäel kasvab seda puhku väike kuusik, mis omalt poolt aitab mäele pää kuju anda: all mägi ise pääna, pääl puud juustena. Küsitavaks jääb ometi, kas muistegi praegusel Otepää linnamäel kuusik kasvand. Muidu võiksin ütelda, et mägi mingisugust iseäralikku karupää kuju ei avalda. Niisama hästi võiksimme kohta härjapääks ehk kellegi muu looma pääks pidada. Kuid vanadel eestlastel võis oma põhjus olla, miks nad kohale just karupää — Otepää — nimeks andsid, kui ka kohal iseäralik sarnadus karupäega puudus.

Ennem ehk tabab teine seletus märki. Koht ei omandand nime mäel asund karust ega karupää moodi väljanägemisest, vaid i n i m e s e s t. Teame ju, et muistsed eestlased loomadegi nimesid kandsid. Nii näiteks, nimetas Läti Hindrek Unipää, kelle nime mõned ometi arvavad Unipäeva kuuluvat. Otepääs elas muiste keegi isik, ütlen parem rahvavanem Otepää. Võimalik, et see mees nime karupää moodi väljanägemisest omandas, ehk karunahast mütsi kandmisest. Ükskõik, Otepää on nime tõenäoliku isikult pärand, nagu meie kohad looduse järele nimetatud nimede kõrval suures enamuses isiku nime kannavad.

Kaua aega arvati Otepääd 1054 või 1060 esimest korda ajaloo esinevat. 1054 tungis eestlastega sõdima ja neilt maksu nõudma vene posadnik Ostromir. Kas Ostromir Otepäässe ulatab, ei selgu ajaraamatu teadetest. 1060 tuli Isjaslav Jaroslavitsh Eestimaale sõdima ja valdas linna Ossek Kedipiv. Nimetatud linna peeti kaua Otepääks, kuid tingimata on meil siin eksitusega tegemist. Ossek Kedipiv ei ole Otepää, vaid Keava, nagu ma „Eesti kirjanduses“ 1910 l. 323—330 näidand. Et 1054. a. sõja ulatamise kohta Otepäässe kindlad teated puuduvad ja teine nimi Otepääd ei tähenda, ei või need aastaarvud Otepää ajaloo küsimusse tulla. Selle vasta nimetatakse aga 1116 selgesti Otepääd. Novgorodi ajaraamat kõneleb, Mstislav tungind Novgorodi meestega eestlaste kallale ja valland Medvjeshaja Golovaa — Otepää. Kaua ei saand venelased seda Oandi võtit oma käes pidada, liig pea kihutasid eestlased nad jälle Pihkvasse tagasi.

Üldse korduvad XII aastasajal sõjasõidud idast tihti eestlaste maale, pea Koiküla, pea Otepää, pea Tartu, pea Torma poole. Kas Otepää neil sõjakäikudel

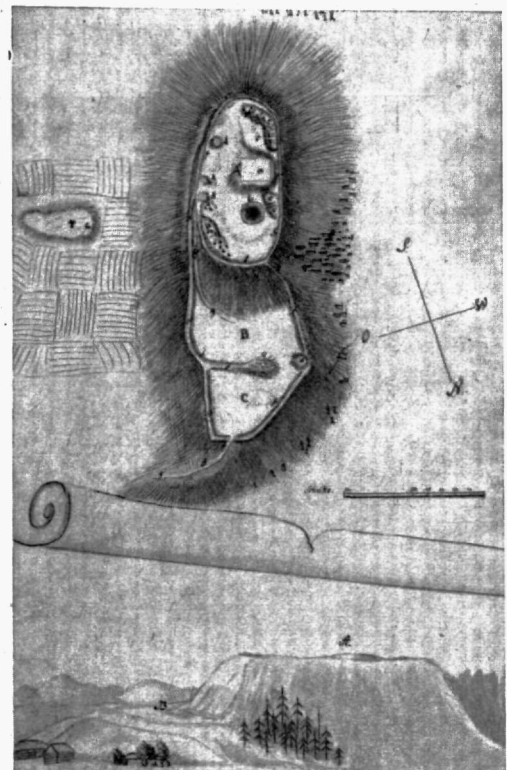
veel kannatas, ei ole teada. Kui ka vene vürstid eestlasi vahel alla heidavad, ei näi sellel allaheitmisel suuremat tähtsust olevat, sest 1176 või 1177 tungivad eestlased, vist ka otepäälased, Pihkvat valdama.

1192 kõneleb vene ajaraamat jälle, et Jaroslav sõjasõidu lääne poole ette võtnud. Sel puhul tungib ta Otepäägi kallale. Kui kaua Otepää venelastele vastu pani, selle kohta puuduvad teated. Jaroslav igatahes valdas ja purustas linna.

Otepää selleaegist linna ei või muidugi meieaegsete linnadega võrrelda; selleaegne linn oli muidugi maalinn, nagu sarnaseid Eestis paljugi leidis, varjupaigaks ja kaitsekohaks vaenlaste vasta. Otepää maalinn asus praeguse linnamäe otsas,

missugune koht vastupanemiseks kõigeti sünnis. Endised sõjad võeti tavaliselt talvel ette, mil pakane sood ja jõed sillutas, kuna suvel teede puuduse pärast edasi pääsmine oli suurte raskustega ühendatud. Talvel raskendas järsuküljelisele mäele ronimine linna pääsemist, seda enam, et mäe servad veel kunstlikult olid kõrgendatud, et maalinn paremini suudaks kantsi ülesannet täita. Imestleda tuleb, et venelased ometi mitu korda suutsid Otepää vallata ja hiljemini sakslasedki.

1197 paigu puutusid Oandi eestlased saksa kaupmeestega kokku ja röövisid neilt kaupa. Seda ei unustand sakslased, vaid kavatsesid kättemaksmit. Ennem püüdsid sakslased röövitud varandust ometi hääga tagasi saada. Alles 1207 saadeti preester Aalobrand nimetatud ülesandega Oandisse. Oandi mehed ei võind nii mitme aasta pärast soovitud varandust

Otepää linnamägi umb. a. 1802
Ed. Körber'i joon. — Öp. E. S. kog.

tagasi anda ega luband seda ka teha. Järgmisel aastal saadeti uuesti saadikud Oandisse läbirääkimisi pidama, aga ilma tagajärjeta. Sellepärast otsustati sõjakäiku Oandisse ette võtta. Sel sõjakäigul põletati palju külasid ja jõuti viimaks, nagu Läti Hindrek ütleb, „Odenpe, see on Karupää maalinna välja ja panid selle maalinna põlema“ (XII, 6). Kolmepäevase puhkamise järele Otepääs läksid nad neljandal päeval suure saagiga ja hulga vangidega omale maale tagasi.

Järgmisel aastal saatis piiskopp uuesti preester Aalobrandi Otepäässe rahu pärast läbirääkimisi pidama. Otepäässe tuli hulk mehi kokku saadiku kõnet kuulama. Mõned kippusid Aalobrandi kallale, teised takistasid ometi kallaletungijaid. Tagajärgi saavutamata pidi Aalobrand Riiga tagasi sõitma.

1207. aastast pääle oli Otepää vaenlastele nagu magneediks saand; pea ilmus neid läänest, pea idast. Nähes, et sakslased Eestis saagil, arvasid venelased enestel samasuguse õiguse olevat. 1210 tungisid Novgorodi vürst Mstislav ja Pihkva vürst Vladiimir suure sõjaväega Oandisse ja piirasid Otepää ümber kuni eestlastel 8 päeva pärast näljahäda kätte jõudis. Viimased pidid rahu paluma ja lunastuseks 400 marka maksma. Mstislav lubas Otepäässe preestrid saata rahvast ristima, ise aga pööris sõjaväega Venemaale tagasi (Läti Hindrek, XIV, 2). Vene ajaraamatud (Собрание Русских летописей III, 31) selle vastu teavad, et Mstislav selle sõjakäigu Otepäässe alles 1212 ette võtnud. Sel puhul tungind Mstislav esmalt Torma, pärast aga Otepää kallale, hävitand külasid ja valdand Otepää. Eestlased pidand talle maksu maksma.

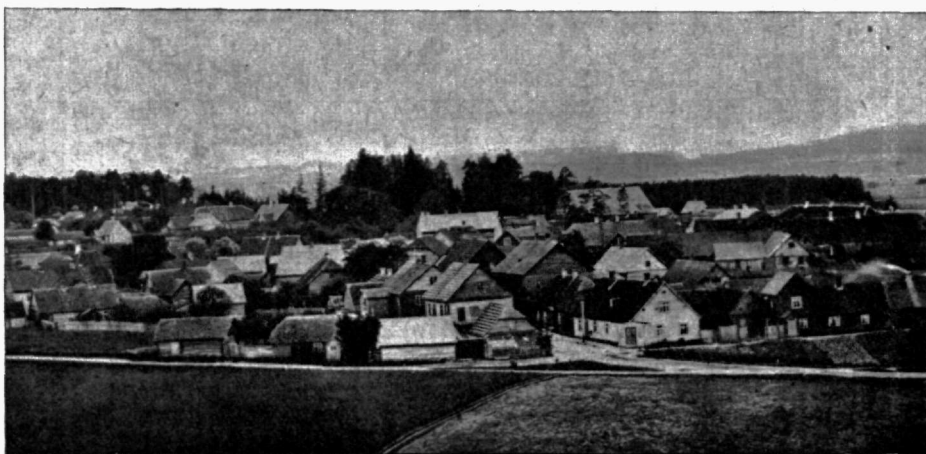
Vaevalt oli üks hädaoht möödunud, kui teine algas. Läti Hindrek teab (XIV, 6), et saksa rüütlid üheskoos liivlastega ja lätlastega sõjakäigu Otepäässe ette võtsid, linna valdasid, mehi maha löid, naisi vangi võtsid ja palju saaki said. Mõnepäevase puhkamise ja linnapõletamise järele läksid nad jälle omale maale tagasi.

1212 võttis Lembit sõjakäigu Pihkvasse ette. Ta oli vist kuulnud, et Mstislav oma väega Otepääd ümber piiras; ta tahtis ehk linna päästa. Võimalik aga ka, et Lembit sõjakäigu Pihkvasse sellepärast ette võttis, et venelasi Otepääst lahkuma sundida.

1215 algas Oandis suurem sõjakäik, kuid sel puhul ei nimetata Otepääd, küll aga järgmisel aastal, mil Pihkva vürst Vladiimir Otepäässe ilmub. Küll ei nimetata seda, aga oletada tuleb, et vaheajal Otepää kants uuesti üles ehitatud, sest muidu oleks vene vürst vaevalt sinna kauemaks ajaks paigale jäänd. Otepääst tungisid venelased mujale Oandisse laastama ja röövima. Venelaste röövimine ei meeldind ometi ordumeestele. Nad ühinesid eestlastele ja kihutasid venelased Otepääst oma teed. Otepää puhastamise järele venelastest käsutati eestlasi ligidalt ja kaugelt sinna

Otepää alev ja kirik tuletõrjajate seltsimaja tornist

Otepää alev kiriku poolt vaadates

kokku kantsi õieti kindlaks tegema, et ümberpiirajad linna enam hõlpsalt kätte ei saaks. Järgmise aasta kolmekuninga päeval läksid Oandi mehed Venemaale röövkäigule, kus nad venelasi söömast, joomast eest leidsid. Ootamata tungisid Oandi mehed jobnud venelaste kallale, tapsid palju inimesi, võtsid naisi vangi ja tulid suure saagiga Otepäässe tagasi.

Nuhtlusepilv ei jäänd selle röövkäigu eest Otepääle tõusmata. Pihkva vürst Vladiimir ilmus pea Otepäässe tehtud kurja kätte maksma. Otepääs oli vaheajal sakslaste poolt juba agaralt misjonitööd tehtud, palju rahvast ristitud ja rüütlikki sinna asund. Vladiimir meelitas kaugemal asuvaid eestlasi oma nõusse, ühines nendega ja kippus ühisel jõul Otepää kallale. Hoolsalt kindlustatud linna pääle ei hakand venelaste ega nende abimeeste jõud. Küll jooksid nad linna pääle mitu korda tormi, aga asjata. 17 päeva pärast said Otepää ümberpiiratud abi, kuid nüüd kippus neile nälj kätte. Nälja käes kannatasid inimesed, kannatasid loomad. Hobused sõid üksteisel sabad ära.

Nälj sundis viimaks sõdijaid rahu tegema. Rahu kestis mõne aja, aga venelaste riisumishimu sundis pea jälle sõda alustama. Uues sõjas ei esine Otepää iseäralikuna tegurina.

Järgmistel aastatel vaikivad ajaraamatud Otepääst. 1223 saadeti Sakalast saadikud Otepäässe; Oandi mehed tehku sakslastega niisama kui mujal juba tehtud. Viljandis ja Otepääs oli küll ristiusku vastu võetud, aga pea arusaamisele jõutud, et sakslased oma usuga tahavad rahvalt priiust riisuda. Vastukaaluks

Pühajärv umbes 1860. a. (W. S. Stavenhageni joonistus)

niisugusele püüdele arvati Sakalas kõige sündsamaks ristiusutoojaid hävitada. Otepää mehed ei lasknud enestele seda kaks korda ütelda. Kohe tungisid nad mõõgavendade kallale, tapsid nende ülema Johannese ja palju teisi. Rüütlite ja kaupmeeste varanduse röövisid nad ära ja jagasid eneste vahel (XXVI, 7). Veel samal aastal tungisid venelased uuesti Oandisse, kus nad seekord Otepää valdasid, millele varem nende hammas hästi ei hakand. Kaua ei suutnud venelased Otepääd oma käes hoida, sest pea pidid nad vägevamate sakslaste eest taganema.

1224 ilmus piiskopp Hermann oma sõjaväega Otepäässe. Nagu näha, oli tuli enne seda Otepääs rohkelt hävitustööd teind. Hermann pidi Otepää uuesti üles ehitama.

Ühtlasi hakkas Otepäele uus lootus vastu naerutama, lootus paavsti võimu keskkohaks Eestis saada. Hermann kavatses Otepääd maa päälinnaks teha ja Otepääst maad ja rahvast valitseda. Ehk küll Otepää seni mitu korda vallatud, arvas Hermann ometi võimalikuks teda õhtumaa sarnaste kindluste eeskujul valdamatuks teha. Eesmärgile jõudmiseks kutsus ta enesele sakslasi abilisteks, neile Otepää ümbruses suuremaid maa-alasid kinkides, vaatamata sellele, et need sugugi temale ei kuulund, vaid eestlastele. Nii andis ta suuremaid maa-alasid kälimees Engelbert Tiesenhausele, pääle selle veel Dietrich Buxhövdenile, Johan Dolenile ja Helmold Lüneburgile.

Kindluse ja lossi ehitused algasid, kus juures saksa rüütlid Hermanniga agaralt toetasid. Linnamäele ehitati kivivalle, et keegi enam hõlpsalt linna ei pääseks. Otepäele avanesid hääd võimalused õhtumaa linnade sarnaseks linnaks areneda. Pea ometi muutis Hermann kavatsust. Tartus käies meeldis talle Tartu rohkem kui Otepää. Ta otsustas Tartu oma päälinnaks teha. Siin voolas Emajõgi, mida mööda hõlpus oli edasi pääseda, kuna see edasipääsemine Otepääst vaeva tegi. Pääle selle oli Tartus linna ehituse jaoks sobiv ala palju avaram kui Otepääs. Nii loobus ta Otepää edendamisest, hakkas Tartut päälinn-

naks tegema ja siia toomkirikut ehitama. Tartu viis võidu Otepääst ega suutnud Otepää hiljemini enam Tartust võitu saada.

Otepää kindlusele oli ometi alus pandud ja seda kindlust tahtsid saksa rüütlid kasutada, kui nad ka ilma piiskopita teda küllalt ei suutnud arendada. Otepää eestlaste jõud oli murtud, rüütlid surusid neid täiesti oma pöidla alla. Küll kutsusid Sakala mehed otepäälasi saksa iket enestest heitma, aga käsist, jalust kammitsas olevad otepäälased ei suutnud seda, sest rüütlite võimetus kasvas. Rüütlid ei leppind enam Otepääga, vaid võtsid siit 1225 teekonna ette Võrumaa valdami-

seks. Vist pidid Otepää eestlasedki rüütleid sel teekonnal aitama.

Sakslaste vägivald tegi paavsti poolt saadiku saatmise Eesti tarvilikuks olukorda uurima. Saadikuks määrati Modena Villem. Paavsti saadik käis Otepääski asju selgitamas. Vist paranes Villemi Otepääs käimise järele Otepää eestlaste põli, aga kui kauaks? Hermann igatahes laskis Otepää ümbruses hoolsalt missi-onitööd teha ja määras, et Otepäässe ka kirik ehitatakse. Näib, et Villemi Otepääs käimise ajal sääl juba kirik leidis. Kiriku asutamise aega ei saa täiesti kindlaks teha, igatahes on kiriku 700 aastane juubel tänavuse aasta pääle määratud.

Eestlaste täieliku allaheitmisega kaob Otepää ikka enam ajaloost. Veel kuuleme nii palju, et 1234 Tartu ja Otepää rüütlid Novgorodi vürst Jaroslavi vastu sõtta läksid, kuid see löi neid ja sundis koju tagasi pööрма.

Sakslaste asumisega Otepäässe kadus eesti maalinn. Otepää kantsi kõrvale tekkis pea alev ja alev muutus aegamööda linnaks. Kuna kants lossiga linnamäel seisis, ei võind alev ega linn enam sinna tekkida

Emajõe algus Pühajärvest

ruumi puuduse pärast, vaid pidid enesele teine pool orgu asupaika otsima, kus tal kahjuks sarnane hää loomulik kaitse puudus kui kantsil linnamäel. Otepää kantsile toeks vaenlase vastu tekkisid veel teised kantsid ida pool, nagu Kirepi ja Vastseliina.

Igatahes vähenesid Otepää pahad päevad ega tee ajalugu sellepärast pikemat aega Otepääga enam tege- mist. Alles 1452 kõneleb Tartu piiskopp Bartolomeus Otepää kogudusest ja edaspidi kuuleme teatud linna kasvamisest. Vist edendas kasvamist kauplemine. Kui ka Otepääl niisugune hää veetee puudus kui Tartul oli, tõi kaubandus ometi Otepää linna palju võõraid kokku. Pidasid ju kaupmehed Pihkvaga ja kaugema Venemaaga kauplemiseks Otepäas suuremaid kauba- ladusid.

Linna arenemisest annab see asjaolu tunnistust, et 1510 linnal juba prügitatud uulitsad olid, kuna need mitmel muul meie kodumaa linnal sel ajal veel puu- dusid. Ümberkaudsetest mõisnikkudest teatakse, et need Otepäasse enestele lasknud majasid ehitada. Nii oli Pühajärve mõisnikul Otepäas kaks maja, niisama Arula mõisaomanikul; päale selle omandas veel Valg- järve, Neeruti, Krüüdneri, Kistivere jne. mõisnik Ote- päas maja. Otepää kantsil linnamäel oli oma kirik, linnal oma. Kantsi või lossi kirik oli suures kuulsuses; sellele kirikule pändasid rüütlid rohkesti varandust. Korra kingiti Üksküla poolt kellegi Üksküla igave- seks mälestuseks 10 Riia marka, teise korra kuldahelad, et kirikus Üksküla hinge eest jäädavalt palvet peetaks.

Otepää linna elanikkude arvu on andmete puu- dusel võimata kindlaks määrata. Piiskopp valitseb lossi peremehena, ilma et ise sääl oleks eland; rüütlid ja linnakodanikud ei tarvitsend õiguste kasinuse üle kae- vata. Igatahes esines Otepää XVI aastasaja esimesel pooltel tähtsana tegurina linnade hulgas, und nähes Valga ja Pärnu sarnasest tulevikust.

Paraku ei teostund see unenägu. XVI aastasaja teinepool tegi Otepää lossi ja linna olemisele ja ede- nemisele lõpu. 1558 algas pikk vene sõda, mis meie kodumaad umbes veerandsada aastat rõhus. See sõda muutis linnu, külasid ja talusid varemeteks. Nende hulka kuulus Otepäägi. Venelased hävitasid 1558 Otepää lossi ja linna, ühtlasi otsa tehes säälele piis- koplikule valitsusele. Mida venelased ei hävitand, seda hävitasid hiljemini poolakad ja rootslased. Kui viimaks 1625 rahupäevad tagasi tulid, olid Otepää loss, linn ja kirikud varemetes. Rahu ei suutnud Otepää lossile ega linnale enam uut elu sisse puhuda. Rahu tagasitulekul võis hädavaevalt veel kirikumõisas asuda.

1671 võis Mardi nimeline kirik Otepäas jälle palujaid vastu võtta, aga muidu sammus linn ja loss ikka enam kaduvusele vastu. 1690 teatakse Otepäast, et sääl ainult lagunend lossi müürid järel, linnast aga ei enam midagi. Sada aastat hiljemini tähendatakse, et lossist veel vana kaevu ase tunda. Vana jutu järele lastud korra hani sinna kaevu; see hani tulnud pärast maa alt välja läbi Alevi järve.

Prægugi veel võib linnamäel kaevu asem ära tunda, muidu on kõik jäljed lossist nii hästi kui kadund. Linna asemele hakkas mineval aastasajal, kui ka mitte just endisele Otepää linna kohale, Nuustaku alev tek- kima. Arvesse võttes, et alev ikka enam endisele Otepää linna alale lähenend ja ajaloolist traditsiooni hinnates otsustas Nuustaku alevivalitsus minu selle- kohasel ettepanekul Otepää linnamäel 2. juulil 1922

„Odamehe“ uuemad raamatud:

- M. Aul: *Vana Idamaa. Piltidega.*
W. A. Lay: *Eksperimentaalne pedagoogika. H. 180.—*
Fr. Puusepp: *Keelelised harjutused.* 3.—6. õppeas-
tale. 3. muutm. trükk. Hind 120.—
F. V. Mikkelsaar: *Geomeetria algkoolidele. 3. osa.*
Hind 90.—
O. Loorits: *Eesti keele grammatika. Hind 250.—*
Koguteos: *Soome — maa, rahvas ja kultuur. Pilti-
dega. Hind 450.—*
A. M. Tallgren j. t.: *Saaremaa ja Muhu muinasjää-
nused. Piltidega. Hind 300.—*
J. Kärner: *Kangelane. Komöödia. Hind 200.—*
A. Gailit: *Idloot. Novellid.*
M. Read: *Pääta ratsanik. I pool. Hind 100.—*

peetud kõnes Nuustakut, mis ju vana Otepää järeltulijana esineb, Otepäaks ümber nimetada. Alevi- valitsuse ettepanek leidis riigivalitsuse hääkskiitmist ja selle järele kannab endine Nuustaku alev Otepää nime, kindlas lootuses, et ta tulevikus suuremaks linnaks areneb kui endine Otepää linn. Igatahes on viimasel ajal Otepää alevi kasvamisest edu märgata.

Viimaks veel paar sõna Otepää kiriklikkude olude kohta. Et Otepäas piiskopi loss leidis ja vaimulik valitsus kanget mõju avaldas, ei võind sääl usu- puhastus edeneda. Pärast tegid sõjad usupuhastusele takistust. Poola valitsuse viimasel ajal tegutses sääl paater Paulus. Sel puhul oli Otepää kirikul veel oma kabel Sirvastes. Rootsi valitsuse ajal pandi Otepääski evangeeliumiusulised kirikuõpetajad ametisse. Esimene oli Heinrich Fabricius 1626—1634, kes viimaks nimetatud aastal Otepäast lahkus, 1641 aga Otepäasse jälle tagasi tuli ja sääl 1643-ni tegutses. Talle järgnesid: Georg Lemke 1643—1670, Johan Cupräus 1660—1661, Se- bastian Müller 1671—1678, David Feige 1679—1687, Kristof Clajus 1688—1692, Adrian Virginius 1694—1706, Nikolaus Sandahl 1706—1714, Johan Heinrich Grotjan 1714—1723, Johan Clarr 1723—1743, Johan Körber 1746—1748, Johan Schmidt 1749—1775, Johan Hehn 1776—1793, Gustav Hehn 1794—1801, Bernhard Hehn 1801—1849, Moorits Kauzmann 1850—1872, Jakob Hurt 1872—1880, Bernhard Sperrlingk 1881—1905, Friedrich Schiele 1907—1918 ja Johannes Lauri 1918 kuni siimaani.

Muidu olgu kiriku kohta veel tähendatud, et ta 1860 torni sai. 1889—1890 ehitati aga kirik täiesti uuesti ja pühitseti oma otstarbeks 14. oktoobril 1890. Ehitus tuli 22,880 rubla maksma.

1846—1848 astus Otepää kogudusest 1600 hinge vene usku.

Enam kui loss ja linn Otepääd Eestis kuulsaks teind, on Otepää kuulsaks saamise eest kaks sääl asund isikut hoolitsend. Esimene oli õpetaja Adrian Virginius, üheskoos köster Erdmanniga, kelle vene- lased Tartu viisid ja Tartus täiesti põhjendamata sala- kuulamise pärast ära hukkasid. Teisena esineb õpe- taja Jakob Hurt, kes Otepäast Eesti Aleksandri kooli komiteesid tööle õhutas, niisama rahvaluule korja- misele vaimustas, Eesti Kirjameeste Seltsi juhatas ja üldse rahva äratuseks agaralt tööd tegi, enesest jää- davat mälestust siia jättes, mida otepäälased seni jää- dava mälestusmärgina veel ei ole suutnud nähtavaks teha. Aga lootuse järele tuleb korra aeg, mil ote- päälased kodumaa suurele pojale silmale nähtava tänu- võla tasuvad.

Naanu

muinaslinnast ja tema ümbrusest

„Odamehele“ kirjutand A. Kõõgardal | Autori ülesvõtted

Lõpp

Naanu oja

Villem Reiman kaebas, just Naanu linnamäge mõeldes, et rahvas mõnel pool muinaslinnadest enam muud midagi ei tea, kui et ta neid Tantsimäeks nimetab. Tõepoolest on linnamäge nimetuski alles Jung'i poolt sellele muinaslinna mäele antud. Põhja sõja ajal hävitasid ja laastasid maad sõda, sõja kannul katk ja röövlid. Maa jäi inimestest peaaegu tühjaks. Karula valda jäänd järele üksnes kaks poisikest: 16 aastane Naan, kelle nime järele Naanu talu nimetus tekkis, ja teine 14 aastane poisikene. Naan olnud tugeva jõuga ja hää tervisega mees. Kui katku surnud inimeste korjused mädahaisu sünnitand, rakendand Naan härjad vankri ette, ladund suure hulga korjuseid koormaks ja viind mõne vakamaa linnamäest lõunapool asuvale praegusele Kalmetile, Naanu talu põllule. Kui üks põlv tagasi sääl kündma hakati, siis ajas ader raginal surnuluid üles; ka nüüd veel tuleb luid, kui natuke sügavamalt künda. Kord istund Naan oma küdeva ahju ees, kui ta hobuste kabjaplaginat kuuleb. Ükse ette sõidab üheksa ratsasõjameest. Naan poeb hirmuga ahju päle suitsu sisse. Üheksa sõjariistus inimest astub tarre. Nüüd nägi Naan, et need kõik vene naised olid. Sooja saades, jätsid naised omad sõjariistad ahju najale ja läksid kambri varandusi otsima. Naan tuli tasakesi ahjult maha, koristas sõjariistad kõrvale, valis ühe kõige parema mõõga ja läks kambriukse ette: kes pää pistis, selle tappis, kuni kõik üheksa otsas olid. Siis ladus Naan ka need üheksa surnut vankrile ja viis nad Kalmetile. Naanule jäi üheksa koormat kulu- ja hõbeasju. Seda varandust ei ole Naan omale tahtnud, sest et ta verrega saadud oli. Naan võtnud kaunis suure katla, ladund varanduse sinna sisse ja viind Naanu soosse ning matnud maha. Korra kevadel leidnud Naan palja jala jälgi. Esimese röömuga annud tema jäljele suud ja siis tuuletuhiinal sinna-poolle jooksmat, kuhu jäljed viisid. Edasi joostes nägi Naan enese ees üht mustapääga tüdrukut. Tüdruk näeb Naanu, hirmub ja jookseb. Naan sai tüdruku ometi Kehklase mäe otsa juures kätte. Rööm oli mõlemal suur. Tüdruk, kes 16 aastat vana oli, sai Naanu naiseks. Neist hakkas uus põlv rahvast siginema. Naanu rahapajal on aga rahva suus veel oma järelkaja. Läind aastasaja esimesel poolel läind Teola peremees oma naisega Pingu talusse ristsetele. Teel läind naisel kingapael lahti, naine istund künkale ja säänd kingapaela korda. Ristsetel näind Teola peremees und, et sääl künka all, kus naine kingapaela säändis, rahakatel on. Nad tulnud ristsetelt ära ja võtnud suure varanduse välja, mida Naan omal ajal sinna paigutand. Mõisa eest hoitud asi salajas, Teolalt mindud ära ja omandatud Leebiku mõisa. Sääl koolitand endine Teola peremees ühe poja tohtriks ja teise õpetajaks. Igatahes olid selle abielupaari 3 poega 1850. aasta ümber Tartu ülikoolis: vanem poeg Georg Theol õppis esmalt arstiteadust, siis usuteadust 1847—1852, järgmine Johann õppis filoloogiat, kolmas — Theodor — zooloogiat 1852. aastast päle. Georg oli Aksi koguduse õpetaja 1856.—1867. a. Aksi kirikukroonikasse on

tema järeltulija Wegener kirjutand: „Georg Theol oli Eesti rahvusest ja ta oli tema ilu ja ehe.“ Igatahes on huvitav, kui raha-augu juttude pärast veel kahelda võib, et XIX aastasaja esimesel poolel eestlane suutis 3 poega ülikooli saata, ja kirikuõpetaja ennast julgelt eestlaseks tunnistada.

Nõnda mälestused, mis Põhja sõjani ulatuvad. Nad näitavad, et on olnud aegu meie maal, kus rahvas sõja ja katku tagajärjel mõnes vallas 1—2 inimeseni kokku sulas. Vanu mälestusi muinsustest ei kannu aga mitte üks ehk kaks inimest edasi. Nõnda kadus mälestus linnamägedest ja neist sai üksnes rahvalik Tantsimägi. Maalinnu nimetab sakslaste siiatuleku ajast Läti Hindreku kroonika. Sakala maalinnad olid: Viliende, Ovele, Purke, Leole. Viliende on Viljandi, Leole on Lõhavere ära tuntud, Aliste on Halliste. Tundmatud on Ovele ja Purke. Jung ütleb Naanu linnamäe ja Viljandi lähedal oleva Siniallika mäe kohta, et tema seda mitte kinnitada ei julge, et need Ovele ja Purke oleksid; ta arvab, et Ovelet ja Purket Karksist ja Helmest otsida tulevat. Ma otsiksin neid vanu maalinnu küll teisalt, seda just Läti Hindreku kroonika põhjal. Läti Hindreku kroonikast selgub, et Viljandi valdamise järele päävalu sünnitajaks Lembitu sai, kelle maalinn Leole nime kandis, praegune Lõhavere linnamägi. See oli aga otsitav, nähtavasti mitte tuntud, sest alles kolme aasta pärast (1214) juhtusid vaenuväed kogemata (ex improviso) selle maalinna juure ja võtsid ta ära. Nüüd aga ajas Kaupo Lembitut Ümera tegude pärast „ühes mõningate sakslaste ja teistega“ taga, jõudis juba vallatud Viljandist põhjapoole, aga ei leidnud Lembitu pesapaika mitte kätte, kuigi talle vast lähedale jõudis. Leole ja Viliende vahel sattus ta aga igivana tee päle, mida rahvas praegusel ajal vanaaegseks Tallinna teeks kutsub ja mis mäeseljandikku mööda läks, ja see tõi ta ühe seni puutumata Sakala maalinna juure, nimelt praegusele Naanu linnamäele, ja Kaupo hävitas linna. Läti Hindreku teate järele pistis Kaupo sel korral palju külasid ja Ovele ning Purke maalinnad põlema. Kumb on seega Naanu linnamägi, kas Ovele või Purke? Siin tuleb kohanimesid appi kutsuda. „Naanu“ on uuema aja sünnitus. Kõige vanem nimi, mis rahva suus seni alles hoidund, on linnamäe ümber „Puuri“. Seega näitab sinnapoole, et Naanu praegune linnamägi Vana-Sakala Purke maalinn on.

Naanu linnamäelt avaneb kaunis lai väljavaade ümberkaudse Viljandi kihelkonna päle, mis praegu järjest muutumas. Muutumine on praegu samasugune kui 40 aasta eest, mil kadusid suitsu-

Karjamaa värav Naanu linnamäe all

Puuri talu
Naanu lähedal. Puhas talumaja tüüp

tared. Siis ehitati need tüsedad talumajad, mida siin juures oival pildilgi kujutatud. Teised hooned on: ait, laut, veel üks sealaut, kelder, saun. Vinnaga kaevud on enam kui 20 aasta eest kadunud, nende asemel on kinnised pumpkaevud. Need talu elamud aga hakkavad nüüd järjest rohkem kaduma. Praegu ehitatakse talumajasid üksnes elamiseks — paljude lahedate eluruumidega, sissekäiguga eesmiselt küljelt ja otsast, vähemalt ühe eluruumiga ka teisel korral. Sissekäikudel on palkonid, mis lilledega kaunistatakse. Ehitatakse majad puust ja krohvatakse 2.—3. aastase seismise järele välis- ja seespidi ära. Toad tapetseeritakse, põrandad värvitakse.

Looduse poolest on Naanu linnamägi ja selle ümbrus kaunis. Linnamäel enesel kasvavad paiguti kased, männid, kuused ja sara-puud. Naanu oja oma vaikselt voolava veega ja talu õue all ojakaldal kasvavate pajude ning mustasõstrapöösastega on väga veetlev.

Tartu ülikooli sisehaiguste kliinikud

Ajalooline ülevaade

„Odamehele“ kirjutand Dr. H. Normann

Prof. Dr. med. Ernst Masing,
praegune Tartu ülikooli sisehaiguste teaduskonna kliiniku juhataja ning sisehaiguste professor

Enam kui 100 aastat on möödunud ajast, mil meie Tartu ülikooli sisehaiguste teaduskonna kliinik, ka meditsiinikliinikuks nimetatud, kus nii palju haigeid rasketel päevil leidnud arstlikku abi ja suurem osa meie Eesti arstide perest saand oma kliinikulise hariduse, ehitatud sai vanale Toommäele.

See tartlastele nii armsaks saand jalutuskoht oli tol ajal üks püramatatest nurkadest Tartus,

selle Tartu ilu ja uhkuse, eest rohkesti hoolt kantud ja esimese ülikooli valitsuse kavatsust teda meeldivaks jalutuskohaks muuta, on suudetud täide saata ainult pika rea aastate jooksul.

Kui suurele maatükile keset linna, hakati Toommäele juba vara ehitama ka eramaju, seda enam, et ülikool väga soodsatel tingimustel oma maad rendile andis.¹⁾ Isikute seas, kes Toommäele ehitama hakkasid, oli palju ülikooli õppejõude ja teisi ülikoolile lähedal seisvaid isikuid. Ja nii tekkisid aja jooksul Tartus Tiigi, Veski, Vallikraavi, Jakobi ja mõned teised tänavad.

1885. a. pääle hakati Toommäele jälle juhtima enam tähelepanu, mis viimasel aastakümnel vähe raugend oli. Tõsi, puid enam ei istutatud, kuid Toommäel korraldati teatud päevadel ja tundidel kohaliku orkestri poolt kontserte, ehitati limonaadi-majake, kus praegugi nii hää suvisel õhtul vahel istuda ja lõpuks suvel 1902. aastal sääti korda murutõnise platsid Toomkiriku varemete ja vana anatoomikum'i juures.

1) E. Petuchov. Keiserlik Jurjevi, endine Tartu, ülikool.

kus seisid aastasadade jooksul kogund prügi-hunnikud ja kivide lademed.

Ei kasvand sääl ühtki puud, ka polnud pea ühtki ehitust näha, väljaarvatud vana Toomkiriku varemed. Kuna aga Toommägi manifestiga 12. detsembrist 1802 Vene keisri Aleksander I poolt ülikoolile kingiti, otsustas tolleaegne ülikooli valitsus seda lagedat ja püramat maatükki planeerida ja korda säada. Tõmmati teed risti ja põigiti läbi ning istutati igale poole puid.

Kuid Toommäe korraldus nõudis palju aega ja vaeva ja jõudis oma esialgsel kujul enamvähem lõpule alles a. 1815. Ent ka hiljem on Toommäe,

Tartu ülikooli sisehaiguste kliiniku hoone

Prof. Sahmen
Tartu ülikooli sisehaiguste kliiniku
juhataja a. 1828—1847

tulevatele põlvedele ülessäada. Palve võeti arvesse ja rahuldati.

Ka meie Eesti ülikool on Toommäele rohkesti tähelepanu pühendand ja pole kartnud vaeva ega kulu, et teda lõpulikult korda saada ja korras hoida.

See nüüd suurte tüsedate puudega kaetud vana Toommägi, millega seotud palju ajaloolisi mälestusi, pidi saama asupaigaks kõige vanemale Tartu ülikooli kliinikule, mis nüüd uhkelt vaadata võib enam kui 100 aastase mineviku pääle.

Kohal, mil praegu meditsiinkliinik (ta on rahvasuus tuntud ka kui „suur kliinik“) seisab, asusid kord kaugel minevikus Tartu linna garnisoni kasarmud ja sõjaväe haigemaja. Sel haigemajal olid esmalt tarvitada ruumid väljaspool linna piiridest, kuid toodi hiljem Toome kasarmutesse üle.

Neid kasarmuid oli tolaegne ülikooli valitsus pidand kõige kohasemaks ümberehitada ülikooli kliinikuteks ja kohe pääle Toommäe üleandmise manifesti põhjal 12. detsembrist 1802 hakati astuma samme, et sõjaväe haigemaja jälle mahutataks linna piiri taha.

10. novembril 1804 läks ka täide viimati ülikooli valitsuse nõudmine ja kasarmute ruumid vabastati sõjaväest.

Nüüd asus viibimata ülikooli ehituskomisjon arhitektuuri professori J. Krause¹⁾ juhatusel tööle, kuid mõõdukus veel terve aasta, enne kui eeltöödega lõpule jõuti.

1806 algas kasarmute ümberehitamine kliinikuteks, mis võrdlemisi kiiresti edenes ja jõudis suvel 1808 lõpule, kuigi keskkorra ruumid alles hiljem juure ehitati.

Uus ehitus, kuhu sisehaiguste, haava- ja sünnitusabi kliinik üle viidi, koosnes keldriruumidest ja veel kahest korrast. Teise korra pahempoolsesse otsa asus sisehaiguste kliinik, kuna parempoolne osa haavakliiniku jaoks määrati. Kumbki kliinik sai tarvitada ühe saali ja 6 tuba. Keskkorra ruumidesse aga asus sünnitusjaoskond, kuuldesaal õpilaste tarvis ja sidumismaterjaali jaoks määratud tuba.

Esimeseks kliiniku juhatajaks sai prof. Daniel Balck. Assistentide oli ainult üks, kes ühtlasi ka haava-

Toommäe uhkuseks sai aga suur ohvrikivi kahe poolkerataolise lohuga, mis veel paganuse ajast alalhoidund ja veel praegu seisab limonaadi majakese juures, ümbritsetud pöösasaiast.

See kivi säeti oma kohale üles 1894. a. prof. Viskovatov'i palvel. Leiti ta Toommäe kordasäädmisel a. 1879—1880, taheti algul lõhkuda ja ehitustöödeks, ära kasutada, kuid prof. Viskovatov, tundes selle ajaloolist tähtsust, otsustas luba paluda teda järel-

ja sünnitusjaoskonna arsti kohuseid täitis. Voodite arv ulatas kliiniku avamisel ainult kümneni ja alles 1818. aastal suurendati seda arvu kuni 15-ni.

Mis haigete arvudesse puutub, siis on 1808. aastast kuni 1817-ni 456 inimest kliinikus abi saand, arv, mis muidugi meie aja arvudega võrreldes väike on.

1818. lahkub prof. Balck kliiniku juhataja kohalt ja tema asemele astub prof. Johann v. Erdmann, kes kuni 1823. a. kliinikus tegutseb. A. 1824. saab juhatajaks prof. Ludvig Struve. Nüüd suurendatakse voodite arv kuni 24-ni. Ka üliõpilaste arv tõuseb kuuest viiekümne pääle, kuna praegu kliinikus ligi 100 arsti-teadlast loengut käivad kuulamas.

1828. aastast kuni 1847-ni juhatab kliinikut prof. Gottlieb Sahmen, kes perkussiooni ja auskultatiooni (kloppimise ja kuulamise) tarvitusele võttis meie kliinikutes.

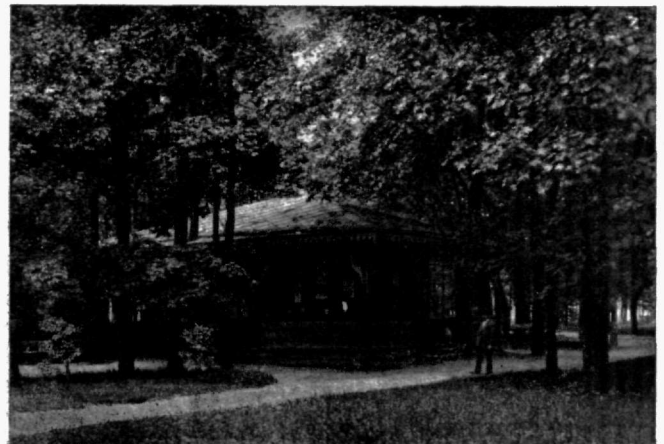
Sel ajal asub sünnitusjaoskond oma ruumidesse, mille tõttu sisehaiguste kliiniku olud avaramaks muutuvad.

Prof. Sahmen'i ajal oli kliinikus 155 haiget ravitsemisel, kuna ambulatooriliselt ligi 830 inimest arstiabi sai.

Aastal 1844 otsustati veel teist õppejõudu sisehaiguste alal ametisse kinnitada, tööd nii ära jaotades, et igaüks neist vaheldumisi ühe aasta kliinikut juhatab, kuna teine sel ajal peab teoreetilisi loenguid.

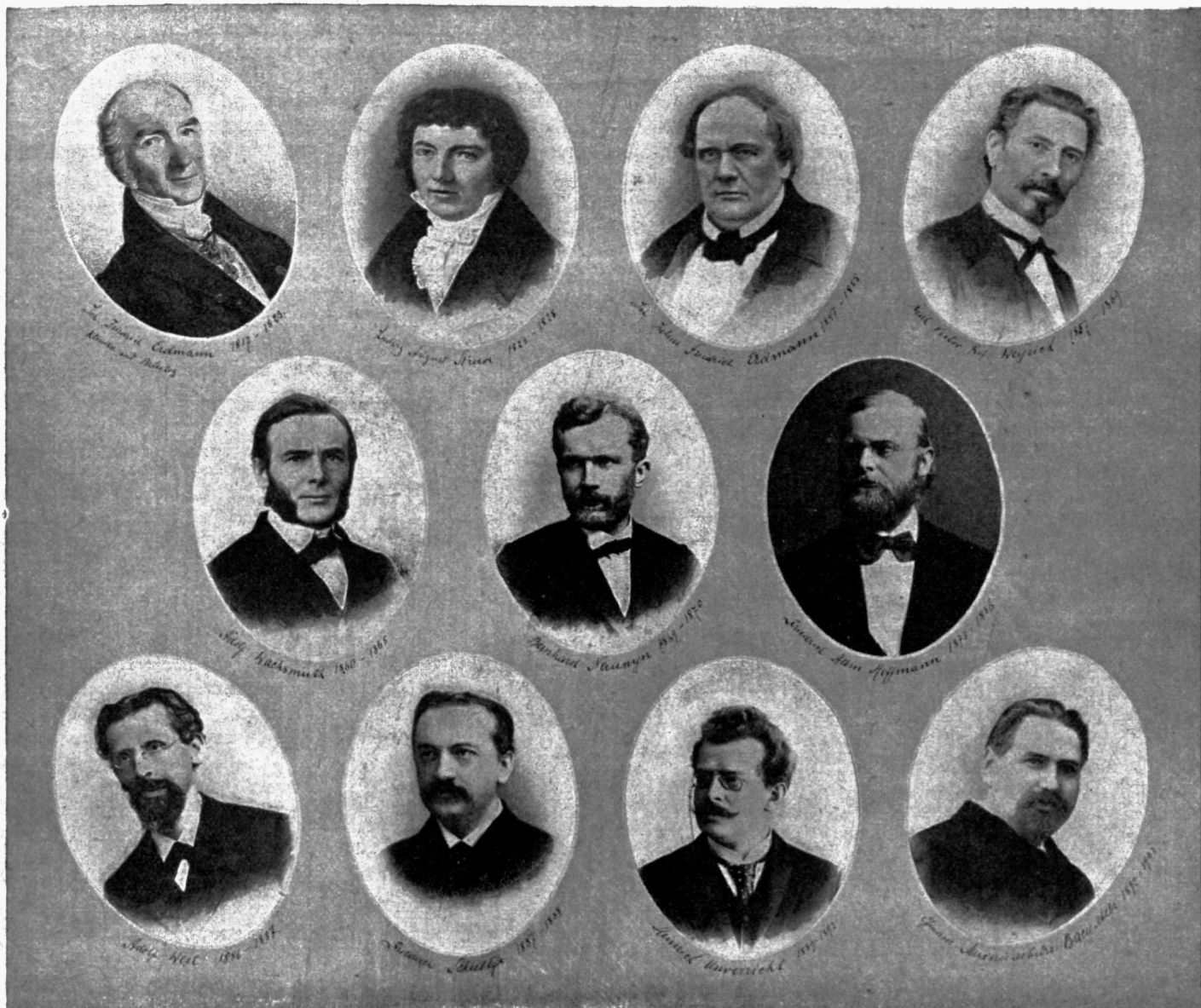

R. von zur Mühlen
Limonadipaviljon' umb. 40 a. tagasi

Limonadipaviljon praegusel ajal

1) Prof. J. Krause pilt ilmus käesoleva aasta „Odamehes“ nr. 7.

Meditsunkliiniku kogust

Tartu ülikooli sisehaiguste teaduskonna kliiniku juhatajad aastatel 1817 kuni 1903,

kellest mitmed ühtlasi sisehaiguste polikliinikut juhatand. Ülemine rida (pahemalt paremale poole): Joh. Erdmann (1817—1823), Ludwig Struve (1823—1828), Joh. Julius Erdmann (1849—1858), Karl Weyrich (1857—1869). Keskmine rida: Adolf Wachsmuth (1860—1865), Bernhard Naunyn (1869—1871), Friedrich Hoffmann (1873—1886). Alumine rida: Adolf Weil (1886—1887), Friedrich Schulze (1887—1888), Heinrich Unverricht (1889—1892), Stefan Wassiljew (1892—1903).

1847 saab sisehaiguste kliiniku uueks juhatajaks prof. Friedrich Oesterlen. Kahjuks pole kliiniku raamatupidamine tähendatud ajal korralikult läbi viidud, nii et täpsed andmed kliiniku tegevuse kohta puuduvad, kuigi näha on, et nüüd kliinikul kaunis palju tööd. Aasta jooksul (1847—1848) oli kliinikus ravitsemisel 188 inimest, kuna ambulatooriliste haigete arv 1134-ni tõusis.

1849 a. kuni 1858-ni juhatas sisehaiguste kliinikut J. Erdmann, prof. Sahmen'i õpilane, kes kliinikut oma õpetaja vaimus edasi juhatas. Prof. Erdmann'i ajal võtsid maad Tartus kaks suuremat taudi: koolera 1849. aastal ja kõhu- ning plekilise soetõve taudid aastal 1855.

Erdmann'i järeltulijaks sai 1859. a. J. Uhle ja pääle selle ärasõitu Jenasse — A. Wachsmuth, Göttingenist, kes aga pea suri. Wachsmuth'i teenuseks tuleb pidada tema tööd, mis alles pääle ta surma ilmus ja milles ta kirjeldas mõne meie maal nähtud lepra juhtumise, ning uuesti tähelepanu juhtis selle tähtsa hai-

guse pääle. Haigeid oli Wachsmuth'i ajal mitte üle 220 ravitsemisel olnud.

Wachsmuth'i järeltulijaks sai prof. Alfred Vogel, kes ligi 20 aastat sisehaiguste kliinikut juhatas, vaheldudes algul Weyrich'iga ja siis Bernhard Naunyn'iga (1869—1871) ja Karl Schulzen'iga (1871—1872). Prof. Vogel'i ajal said sisehaiguste kliiniku ruumid jälle avaramaks, kuna haavakliinik tema katuse alt lahkus ning 1875 a. prof. E. von Bergmann'i kaasabil oma majja asus. Voodite arv sisehaiguste kliinikus suurendati nüüd 50 pääle, säeti sisse avar ja korralik auditoorium ja otstarbekohane laboratoorium.

Ei või tähendamata jätta, et 1880. aastat haigete arv tublisti suurenema hakkab ja aastal 1885 juba 419 ulatab, mida tuleb asjaoluga seletada, et kliinikus, kuna ruumid ikkagi väikesed olid, haigeid kaua ei peetud ja kohe paranemise järele väljakirjutati, et uutele haigetele ruumi anda.

A. 1886. prof. A. Vogel'i lahkumisest päale, jäi kliiniku juhatajate igaaastane vahetumine ära ja uueks direktoriks sai prof. Adolf Weil Heidelbergist, kes aga ainult ühe poolaasta Tartus töötas. Tema ajal oli kliinikus 165 haiget ravitsemisel olnud.

Weil'ile järgnes Friedrich Schulze, samuti Heidelbergist, tuntud neuroloog. Kuid ka tema oli kliiniku juhatajaks lühikest aega ja asus 1888 Bonni ülikooli professoriks.

Uueks Tartu ülikooli sisehaiguste kliiniku direktoriks sai 1889. aastal Heinrich Unverricht, kes seni Jena ülikooli juures polikliinikut oli juhatand ja Tartus suure lugupidamise omas nii haigete, kui ka üliõpilaste juures. Kahjuks töötas ta meie ülikooli juures ainult 3 aastat, asudes 1892. a. Magdeburgi, kus ta linna haigemaja juhatajaks määrati. Tema järeltulijaks oli venelane Stepan Mihailovitsh Wassiljew, kes 1892. aastast kuni 1903. Tartus töötas. Iga-aastane haigete arv ulatas tol ajal vähemalt 250 päale, kuna ambulatooriliselt ligi 3000 inimest abi sai. Üliõpilasi töötas kliinikus üle 150 inimese.

1903. aastal sai sisehaiguste kliiniku direktoriks prof. Karl Dehio, kes kuni 1917. aastani ülikooli teenistuses seisis ja käesoleval ajal Tartus, kuigi juba kõrges vanaduses, eraarstina praktiseerib.

Oma teadusliku töö on ta pääasjalikult hallitõve (malaria) kliinikuliste vormide tundmaõppimisele pühendand, kui ka teistele puht arstiteaduslikkudele küsimustele. Tähtsat osa on ta ka etendand lepravastases võitluses meie kodumaal ja rea töid pidalitõve patoloogilise anatoomia ja kliiniku kohta avaldand.

Päale Dehio tagasiastumist juhatas sisehaiguste kliinikut veel lühemat aega prof. A. Jarotski ja siis järgnes Saksa okupatsioon oma sõjavõimude poolt avatud ülikooliga. Sel ajal oli kliiniku direktoriks nimetatud prof. Julius Grober Jenast, kes ainult ühe poolaasta Tartus õpetas ja siis ühes Saksa võimudega Eestist kadus. Mäletan veel tema viimast loengut, kuhu juhuslikult olin sattund sõpradega. Ta jättis jumalaga oma kuulajaid ja silmis läikisid pisarad, kui ta kergelt väri-seva häälega tähendas: „Ja sel ajal, kui meie siin rahu-

likult töötasime kliiniku vanas auditooriumis ning ei lasknud hirmutada end sõja koletisest, hukkusid maailmas riigid ja varisesid kokku troonid.“ See oli neil päevil, kus Saksamaal juba vabariik välja kuulutati ja võidulootused Lääne frondil kaotati. Kui 1919. a. Tartu ülikool lõpuks Eesti ülikooliks sai, saadeti prof. Grober'ile kutse tagasi tulla, ent viimane ei pidand võimalikuks kutset vastu võtta.

Siis valiti sisehaiguste kliiniku juhatajaks prof. Dr. med. Ernst Masing, kes ka käesoleval ajal kliiniku eesotsas seisab ja kogu oma tööjõu nii haigetele, kui ka oma kuulajatele pühendab ja üliõpilaste seas tõsist lugupidamist on suutnud võita.

Kui veel pilku heita kliiniku enese päale, siis näeme teda praegu samus ruumes, mis ehitatud ligi 116 aastat tagasi. Hoone alumisel korral

asub kliiniku puht teaduslik raamatukogu, laboratooriumid, ülikooli apteek, mis ühine kõikide ülikooli kliinikutele, köök ja toad meditsiinipersonaali jaoks. Üles teisele korrale viib lai kivist trepp, mis kahte harru jaguneb. Trepil harude vastu asub kliiniku kantsleil, mis ühtlasi töötoaks assistentidele, ja juhataja kabinett. Kantsleilist viib klaasuks väikesele suvel õitsevate lilledega kaunistatud rõdule, kes avaneb vaade imeilusale vana „hallpää“ Toommäele.

Kliiniku teisel korral asuvad kolmanda klassi haigete palatid, parempoolses otsas naiste, pahempoolses meeste jaoks. Päale selle on sääal auditoorium 200 kuulajale, suur ja avar ruum, mille lagi neljale antiikpostile toetub, laboratoorium üliõpilaste jaoks, läbivaatuse tuba ja vannituba. Katusealuses keskkorras asuvad teise klassi palatid, kokku viis tuba, ja veel mõni kõrvaline väike ruum.

Õuel seisab veel väike ühekordne kivist ehitus, kes praegu kliiniku ambulatoorium asub, kes igapäev haigeid läbi vaadatakse vabatahtliku maksu eest.

Mis lõpuks haigete arvusse puutub, siis on läind aastal kliinikus ravitsemisel olnud 1049 isikut, kuna ambulatooriliselt 955 inimest abi saand, arvud, mis meie kitsaste olude kohta sugugi pole nii väikesed.

Nii palju meditsiinikliinikust, meie Tartu ülikooli kõige vanemast ravitsusasutusest. (Järgneb)

Prof. Dr. med. A. Jarotski

Saaremaa ja Muhu muinasjäänused

Ülikooli Arkeoloogia Kabineti toimetused II | „Odamehe“ kirjastus

Teoses annab kõige päält prof. Tallgren täieliku ülevaate Saaremaa ja Muhu, meie muistsel vabadusajal kultuuriliselt ja sõjaliselt tugevama maakonna ajaloost kuni sakslaste tulekuni. Seejuures käsitletakse paralleelselt kogu muu Eesti muinas-aega. Sellele järgneb kihelkondade viisi kõigi teadaolevate saarte muinasmälestusmärki kirjeldus 58 joonise ja kolme värvilise kaardiga. Kirjeldustele on lisaks äratähendatud kõik seni ilmund kirjandus, milles seni vastavaid mälestusmärke käsitletud.

Raamat on tarvilik igale õpetajale, kes kodumaa muinasaega õpetab kui ka igale haritlasele, keda meie minevik huvitab.

Hind 300.— Üliõpilastele otse kirjastuse rmpkst ostes 240.— Õpetajatele harilik hinnaalandus

O. LUTS / TOOTSISI LOOD

Äripäev

Pildikesed Paunverest / „Kevade“, „Suve“ ja „Tootsi pulma“ järg

Kirjutand O. Luts / Illustreerind R. Kiviit

XIII

Umbes poole tunni pärast astuvad Teele, Liide ja Luts Raja härberist välja. Liide on natuke arg või nii öelda natuke kohevili ja hoiab end vanema õe seljataha.

„Kuhu me siis nüüd kõige päält lähme?“ küsib Teele koolivennalt.

„Vast läheme kabelimäest alla, eks siis näe.“

„No, lähme päälegi; ega ikka mujale minna polegi.“ Ja Aliidele: „Vaata, tüdruk, et sa maha ei jää — mul, võib olla, tuleb sind täna veel tarvis!“

Lähuvad kaasikust ja vanast krobelse tüvega pajust mööda, vaatavad kõik kolmekesi peaaegu ühel ja samal ajal Saare talu poole, kuid kas nad ka üht ja sama mõtleavad, see jääb teadmatuks. Luts igatahes paneb ümbrust hästi tähele, otsekui kartes, et võib tagasi tules ära eksida. Aga Teelele järsku tärkab meele üks pilvine talihommik... kunagi ammu.

Siis hakkab kabelimäe tagant paistma: esiti üks pää, siis teine, ja siis veel kolmas. Esimene on tulipunane ning läigib loojeneva päikese paistel nagu punane moon, teine on must, kolmas kah must.

„Kes need säääl...“ venitab koolivend, kätt silmi ette tõstes, „neid ma nagu pole enamalt...“

„Haa,“ naeratab Teele, „tulge aga tulge lähemale ja vaadeldge neid teraselt, küll ma siis pärast ütlen, kes nad on. Üht te muidugi tunnete väga hästi, aga neid kaht, neid kaht teist — neid pidage silmas. Võib olla, tuleb kunagi vaja... kuski Kevade või Suve kümnendas andes.“

Luts tahab pilkele midagi vastata, kuid on täna haruldaselt hääs tujus ja ülevas meeleolus, nagu öeldakse, silitab korra vurrusid ja mõtleb samuti kui alati armastab mõelda Kristjan Lible: „Ja küll, ma kuulan enne kõik ilusti ära, eks ma pärast vasta.“

Seltskonnad lähenevad teineteisele aeglaselt, aga et mõle mad lähenevad, siis sünnib see kaunis kiiresti. Ning siis ütleb Luts tasa:

„Armas koolivend Kiir... kahe neiuga!“ Ja veel tasemini: „Kuidas tal neid nüüd nii palju on?“

„Oodake n'd, oodake,“ vastab proua Toots, „andke aega.“

Luts tahab olla viisakas nagu linlane ja kirjanik... korruga, kergitab mütsi ja teretab, enne kui koolivend Kiir veel otsustki jõuab teha, kas üldse teretada.

„Tere!“ vastab rätseppmeister toruli mokkel, kuid mõni silmapilk juba märksa mahedamini: „Aa, koolivend Luts kah meie mail! No, kuidas te...“

Astub juure, annab käe, ootab kuni naistepere on natuke eemale läind ja küsib siis uuesti:

„No, kuidas te siia saite?“

„Noh, see on väike asi.“

„Noo-jah, ega see n'd just kes teab mis ei ole. Kas kauaks jääte?“

„Jah, arvan ikka jääda.“

„Ja elate kõik aeg Rajal?“

„Jah, seni olen Rajal olnud.“

„Jaa-jah,“ naeratab Kiir ja noogutab pääd, mulle kõneldi kah juba, et te Rajal elate, et teete kirjatööd, kirjutate seda koolijuttu või nii. Aga teate, koolivend Luts, mis ma teile ütlen: tulge vahel, kui aega on, minu poole, küll siis kuulete asju, mis te ei tea aimatagi. Ei, te muidugi ehk aimategi, aga ei tea kindlasti. Ja ei tea kõik, mis mina tean. See asi puutub teissegi, armas koolivend, ärge arvake, et ma üksi... noh, nii...“

Vaatab Jaamaülema Abi ja Klodvigi poole, tähendab käega, jätkab:

„Kahju, et nad nii kaugele läksid, ma oleks teid tutvustand — see pikem on minu pruut; õmbleja siinsamas all pagarimajas. Kena inimene... tasase iseloomuga... igatahes ette, kui Joosep Tootsi endine proua.“

Siis hakkab kabelimäe tagant paistma: esiti üks pää, siis teine, ja siis veel kolmas

„Kuidas endine?“ jahmatab Luts.

„Hii!“ naerab rätsepp, „nagu te ise ei teaks, kulla koolivend. Mõnda asja ehk teate rohkemgi kui mina, kui te säälsamas majas elate. Te ainult teete, justkui ei teaks, tahate kõiki asju hääks käämata, nagu

me katekismusest õppisime. Aga laseme täna kõik olla. Tulge aga meile, küllap siis räägime. Näe, ongi juba üsna kaugele läind niihästi teie kui minu omad — tarvis järele joosta. Jääge aga terveks, kulla koolivend, ja tulge nimelt. See teine, kes mu pruudi kõrval läheb, see lähem, see on pruudi õde — kampsonikuduja, kah siinsamas all pagarimajas.“

„Noh, koolivend,“ küsib Teele, kui Luts oma kaaslastele on järele jõudnud, „nüüd vist saite isegi teada, kes nad on?“

„Jah. Koolivend Kiire pruut ja pruudi õde, siit-samast alt, pagarimajast.“

„Nii see on. Mis ta veel ütles?“

„Noh, nii... Käskis teid tervitada.“

„Mind tervitada — hahahaha! Kiir laskis mind tervitada! Kas ta mulle surma ja põrgut ei soovind?“

Nii jõuavad jalutajad jälle natuke maad edasi, siis tuleb neile vastu vana Kristjan Lible ise, kosjapoiss läbi ja läbi, nagu kohe praalib. — Ah, Tootsi-isandat või? — On näind küll, alles praegu kõnelesid ristteel. Läks koju ja käskis temal hommiku vara platsis olla. Kui nad Ülesoole lähevad, siis leiavad säält veel isand Nossovi eest, kes... Aga ei, rohkem ta ei ütle Nossovist midagi. Kui teine ise ütleb, siis on see tema enda asi, aga Kristjan Lible ei taha oma nina igasse asjasse toppida ja igalpool sipelda nagu vähk takukoonlas. Tema läheb nüüd koju — hõkk, — paneb sussid kuivama ja ei näita enne oma nägu kui homme hommikul... kui jumal elu ja tervit annab. Seepäale teeb Raja rahvale viisaka kummarduse ja kõõberdab kabelimäest üles.

„Tõesti,“ ütleb Luts Teelele, „lähme ometi koraks Ülesoole, vaatame, mis need Kentuki Lövid ja Nossovid säält teevad. See on hoopis huvitavam, kui end külavahela näitama minna.“

„Ma ei läheks sinna kogunisti,“ vastab kooliõde, „kui mul nüüd poleks seda uudist. Tahaksin häameelega näha, missuguse näo teeb Joosep, kui sellest kuulda saab.“

„Millest kuulda saab?“

„Et Luts tema kälimeheks hakkab.“

„Ah nii... nojah,“ pomiseb koolivend, kuna Raja noorem peretütar teistest järsku mõne sammu maha jääb.

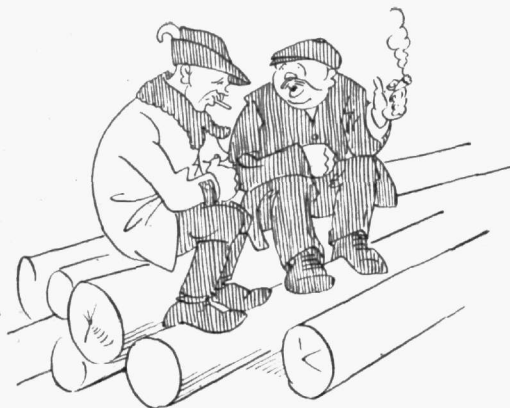
Toots ja Kippel istuvad Ülesoo palgivirnal ja puhuvad juttu. Ärimedel ja hiljutisel kosilasel on veider rattasõitja müts peal, mis talle annab otsekui pugija väljanägemise. Ühtlasi vaatab mehike aeg-ajalt ringi, justkui hirmul, et praegugi võiks kusagilt äkki ilmuda Purtsli-Jüri sõge kaju.

„Einoh,“ leiab pika otsimise järele taskust ühe sigarijupi, „ärge sellepärast arvake, et see asi niiviisi jääb. Minul on Purtsli perenaiselega kõik juba räägitud ja oldud, vaja on ainult... Teate, opmani-härria, mis ma teen — ma kirjutan talle kirja, soovitan talu ära müüa ja linna tulla. Talu hinna eest võime avada Engelsvärgi filiaalkaupluse ja elada nagu rotid vilja salves, ilma et säält vaja oleks rübeleda kõiksuguste Jüridega ja Jaanidega. Lõppude lõpuks — nagu ma nägin ja välja kalkuleerisin, — ei anna talu pooltki seda sissetulekut, mis annab korralik äri.“

„Seda n'd küll,“ ümisesb Ülesoo peremees, „kui aga Purtsli emand sellega nõus on.“

„Einoh, ilmtingimata on ta sellega nõus.“

„Siis on häa. Mina isiklikult küll ei müüks oma talu, et äripidajaks hakata. Siin ma vähemalt näen,

Toots ja Kippel istuvad Ülesoo palgivirnal ja puhuvad juttu

mis ma olen teind ja olnud, kuna äri... Ei, ega ärilgi viga ei ole, aga iga mees pole äri jaoks loodud.“ Ning mõttes: „See, kulla mees, mis sa säält räägid, on ikkagi munemata muna, ja kuigi see kord saaks munetud, siis läheks veel palju aega, enne kui sa ta välja haudud. Ära ehita õhulosse, vaid pea kinni, mis sul on. Minu töö edeneb, ja saagu mis iganes saab — mina viin ta lõpule. Karglemisest siia-sinna jäävad ainult jänese jäljed.“

Siis hüppab Krants lävelt ja jookseb valju haukumisega õuevärava poole. Mõlemad närvilikud mehed jahmatavad: nii hiliseid külalisi ei oodand kumbki, veel vähem neid, kes praegu õue astuvad.

Toots silmab kõige päält Teelet ja püüab arvata, missugune uus ja ootamata kriuks see nüüd on, mis tema armas teinepool jälle on välja mõelnud. Ning siis, nähes, kuidas viimane Lutsule midagi kõrva sosistab ja lõbusalt naerab: „Ta on nagu roos — igale annab ta lehekese, minule aga jätab ainult okkad. Missugune õnn ja rõõm valitseks siin majas ja õues, kui ka minule annaks mõne lehekese!“

Ronivad palgivirnal maha, lähevad tulijatele vastu ning jälle püüab Ülesoo noor peremees endale septseda nägu, millest paistaks igavene osavõtmatus Teele vastu. Kippel lööb purakiide kannad kokku, unustab enese hiljutise äparduse ning kahjatakse südame põhjast, et austatud külalistele pole pakkuda üht mõistlikku kolmetärnilist.

„Pole viga,“ arwab Teele, „selle eest on meil teile midagi pakkuda.“

„Ah, nii. Mis siis nimelt, kui küsida tohib?“

„Uudist. Soovige ruttu isand Lutsule ja Liidele õnne — nad on pruut ja peigmees.“

„Mis?“ jääb Tootsi suu mõneks hetkeks lahti, kuna ärimees oma nokitsa peost tõmbab, veel kord purakiide kandasid klõpsutab ja pruutpaari käsi raputab. Einoh, see on üpris armas kuulda, et asi juba kord niikaugel on ja Paunveres jälle kord on pulmi oodata.

Viimaks toibub ka Joosep Toots, raputab koolivenda õlast, naeratab ja tähendab:

„Näh nüüd, narr, millal sa niikaugale said? Ma arvasin, et sa Rajal Kevadet kirjutad.“

„See,“ vastab Luts muheledes, „ongi kõige ilusam kevade, mis ma kirjutada võisin.“

Tekib mõni silmapilk, kus üksteist natuke nagu võõrastatakse, siis tuleb Teelesse nagu uus hoog, ta müksab Joosepile rindu ja ütleb niisugusel toonil, mida viimane temalt enam ammu pole kuulnud:

„Vaata, Joosep! Enne võtsin sinu, nüüd lasin Liidel võtta Lutsu, ja eks näe, kellel ma veel kedagi võtta lasen. See on minu käes väike asi.“

„Jaa,“ pöörab Toots pää viltu, „ma näen, sa tõesti oled kange mees. Sinust... sinust võib veel tubli naine saada.“

„Mis siis sina arvasid! Aga nüüd ole sina nii tubli mees ja vähemalt kutsu oma külalised kambri ja paku neile natuke süüa.“

„Jah, jah,“ ärkab Toots otsekui unest ja tammub mõne sammu siia-sinna, „olge nii lahked — palun!“ Ning Teelele: „Vaata ometi, kui palju meil juba materjali on uue maja jaoks!“

Kuid enne, kui seltskond kambri jõuab astuda, ruttab tänavalt veel keegi isik ähkides lähemale — äh, äh, hõkk.

„Noh, Lible,“ hüüab Toots, „sa ju lubasid koju minna?“

„Jah, noh, kulla Tootsi-isand, kui ma seda kõike pidama hakkan, mis ma kunagi luban, siis ei saa ilmas ära elada. Es saa koju. Tee peal tuli rätsepp Kiir oma mamslitega vastu ja kas teate, mis ta ütles?“

„Mis ta ikka võis ütelda? — Mind sõimas.“

„Ei. Ei sõimand. Ütles, et... Pagan minagi sellest salgama hakkam, mis ta ütles, kui aga proudad ja härrad pahaks ei pane, et ma kõiksugu lollusi kordan...?“

„Ei pane pahaks — seda sa oled ennemaltki teind.“

„Ei, miks mitte — olen küll, ega ma sedagi ei salga, pai Ülesoo peremees. Noojah, tuli vastu, mamslid kaasas ja — mine tea, kust ta niisukese plära võttis — noojah, et Tootsi-isand läks prouaga lahku, et nüüd võtab Luts Teelest-preili või Teelest-proua omale.“

„Ja sina muidugi uskusid?“

„Ei, ma ei uskund, ma ainult jooksin vaatama, kudas see lugu selle asjaga on. Teate, ma ju ei saa muidu magada.“

Üldine naer. Siis võtab Toots Lible käisest kinni, talutab Liide juure ja ütleb:

„Siin, näe, igavene surnukas, siin, siin on Lutsu pruut. Siin.“

Kellamees ajab silmad pärani, paneb käed risti ja pomiseb:

„Einoh... einoh, ma ju ütlesin kohe.“

Lõpp

Pääta

ratsanik

Mayne Read'i romaan

Järg

Kõige tähtsam on see, et miss Luise enam oma mustangide püüdjat ei näe. Ainult taevast võivad nad teineteist näha saada. Luise teda küll armastab, aga tema naiseks ta ei saa. Ütelgu Luise aga üks sõna Dsheraldi kaitseks, siis oleks see talle ainult hukatuseks. Luise peab mulle nüüd vastuse andma. Kaks korda olen teda juba küsind, nüüd teen seda kolmat ja viimist korda. Kui ta mulle nüüd ka veel ära ütleb, siis näitan talle oma võimu... Istandik, maja, neegrid ja kõik... Ahaa, onu Vudlei, ma teiega just tahtsingi rääkida.“

Vudlei Pointdekster käis tube mõõda ega leidnud kuskilt rahu. Kogemata juhtus ta Kalhuni kambrisse.

„Millest siis, Kassius?“ küsis alandliku häälega endine uhke Pointdekster.

„Tahtsin teiega Lu pärast rääkida.“

Seda Vudlei kõige rohkem kartiski; siiski ootas ta seda rääkimist ammuagi.

„Täna ei tahaks ma sellest asjast rääkida,“ ütles Vudlei, ja ta häälest kuuldus palumine.

„Miks siis mitte nüüd, onu? Ma tean, et see teil raske on. Võib olla, tuleb Henri veel tagasi ja siis läheb kõik vana moodi.“

„Teda ei saa ma enam näha. Mul ei ole enam poega.“

Suurem tulekahju Koerus

Foto A. Käerner

K. a. 13. septembri öösel vastu 14-t puhkes Koeru tuletõrjujate seltsimajas, kus parajasti Tallinna Draamateatri ringreisu etendus oli, tuli lahti. Maha põles päälle tuletõrjujate seltsimaja veel postkontor ja mitu teist maja. Kahju suur. Meie pilt kujutab osa ahervarsi hommikul päälle tulekahju.

Tulekinnitusi võib teha „Eestimaa Kinnitus“ A./S. E K A“ juhatuses, Tallinn, Pikk tän. 6 oma majas ja „E K A“ agentide juures igas linnas, alevis ja maal.

Pildid Laiuse laulupeolt

Foto Peerna-Selleke

31. aug. k. a. oli Laiuse kihelkonna laulupidu, mis hästi korda läks ja rohket osavõtmist leidis. Meie ülemine pilt kujutab üldist laulukoori ühes juhtivate pidutegelastega (keskel istuvad: köster Riomar, koorijuht Stahlberg, õpetaja Järve), alumine — pidulisi.

„Aga teil on tütar.“

„See on mulle häbiks!“

„Seda ma ei usu, onu!“

„Millega tuleks siis seda seletada, et ta ükski mustangide püüdja toas oli ja selle sängi juures seisis, kes ta venna tapja on?“

„Luise sääl viibimist tuleb ta oma sõnadega seletada ja seda uskuda. Mis ta eestkostmisse puutub, siis oleks seda iga teinegi naisterahvas niisugusel korral teind,“ ütles Kalhun ja ei uskund isegi, mis ta rääkis.

„Oh, oleks see nõnda! Tahan seda uskuda. Ta on mul nüüd ainuke, sest poega mul enam ei ole.“

„Lu võib niisugusele mehele minna, kes igapidi püüaks teil poja asemel olla. Te mõistate, mis ma teile tahan ütelda, onu? Ma armastan Luiset.“

Vudlei ei imestand sugugi selle seletuse üle; ta nägu läks veel rohkem tõsisemaks. Kord oli ta isegi niisugust abielu soovind. Kunni Tehhasesse tulekuni tundis Vudlei oma õepoega Kalhunit vähe. Kassius elas Nju-Orleaanis ja sõitis Luisiaanasse onu poole juhtumisi. Sääl nägi ta ilusat onutütart ja hakkas sellepärast tihti onu poole sõitma. Mehhiko sõjas sai Kalhun kapteniks ja sellest ajast pääle hakkas ta veel sagedamini Lui-

siaanase käima, et Luise armastust võita. Kassius oli rikas, aga Vudlei jäi just sel ajal vaeseks. Õepoeg aitas küll onu hädast välja, see aga jäi rikka sugulase ees maksuvõimetumaks võlglasteks. Võlauskuja hakkas oma avitaja rolli mängima, et võlglane ta häätegu ei unustaks, iseäranis sellest ajast pääle, kui ta Tehhasesse sõitis ja Luise suust esimese „ei“ kuulis. Pikkamööda õppis Vudlei oma sugulast rohkem tundma ja vähem hindama.

„Arvan, sa tähendad Luisega abielusse astumise pääle, Kassius?“ ütles Vudlei tasaselt. „Nüüd, kui meil majas niisugune kurb juhtumine oli, ei õnniks küll pulmade pääle mõelda.“

„Ma pulmadest ei räägigi, onu! Kuula mind otsani! Ma olen kolmekümne aastane ja tahan naist võtta, nimelt Luiset. Pulmades ei maksaks rutata, aga andku ta mulle töötus, ja nimelt kirjalikult, et ta nõus on mulle naiseks tulema. Kui need igavad päevad mööda lähevad, siis võime pulmadestki rääkida.“

Sõnad „igavad päevad“ torkasid valusasti isa, kes kadund poja pärast mures oli. Ta mure oli armsa õepoja meelest ainult „igavus“. Endine uhkus ärkas Vudleis, aga talle tuli armsa sugulase „häätegu“ meelde ja seepärast vaigistas ta ennast.

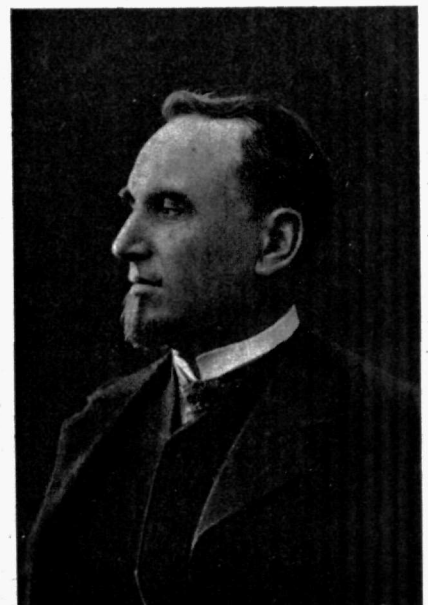
„Sa oled oma tahtmist selgesti avaldand, Kassius! Sa tahad Luisega abielusse heita, ma aga ei tea, kas tütar seda tahab. Arvan tarviliseks seda temalt küsida.“

„Te olete isa ja võite talle seda nõu anda.“

„Ei tea. Mu tütar ei ole niisugune, kes teiste nõu kuulda võtab ja oma tahtmise vastu teeb. Kassius, sa peaksid seda teadma.“

„Kordan teile veel, et mul tahtmine on naist võtta, ja Luise oleks mulle selle maja perenaiseks kohasem kui mõni teine naisterahvas siit ümbruskonnast.“

Wassili Kurtshinski, endine Tartu ülikooli füsioloogia professor ning füsioloogia instituudi juhataja aastatel 1896.—1916. Sündinud a. 1866 Podoolia kubermangus, lõpetas gümnaasiumi Kamenets-Podolskis 1871. a., õppis edasi algul Peterburi tehnoloogia instituudis, pärast Peterburi ülikoolis, kus juures omandas kandidaadi diplomi matemaatika-loodusteaduskonnas. Pääle ülikooli lõpetamise astus Meediko-Kirurgia Akadeemiasse, lõpetas aastal 1882 selle täielise kursuse, töötas mitmel pool arstina ning valiti lõpuks 1896. aastal Tartu ülikooli professoriks.

Prof. Dr. med. Wassili Kurtshinski

Sündmus meie tuntud riigitegelaste perekonnas

Londoni Eesti saadiku Dr. O. Kallas'e tütre Laine Kallas ja kadund riigimehe Jaan Poska poja Jaan Poska pulmad 26. juulil k. a. Haapsalus. Ülesvõte on tehtud pääle laulatuse J. Poska suvemaja aias Haapsalus

See oli esimene tähendus selle pääle, et Vudlei mitte selle maja peremees ei olnud. Vana isand sai sellest märkusest aru. Tuleviku vaesus ja alandus kujunesid selgesti ta silmi ette. See oli küll hirmus, aga mitte nii kole, kui see teadmine, et ta ees seisja õepoeg ta tütre meheks peab saama. Pointdekster kahtles ja lubas Kassiusese selle asja pärast tütrega kõnelda.

„Tulin sulle ütlema, Luise, et Kesh sind armastab... ta tahab sind omale naiseks,“ ütles isa tütrele ta toas.

„Aga ma ei taha ta naiseks saada, isa! Parema juba surra! Ta on kõlvatu inimene! Ta julges sind saata seda minule ütlema? Mine ja ütle talle, et ma lähen ennem laande mustange püüdma kui talle naiseks!“

„Luise, mõtle järele! Sa unustad, et...“

„Et sa tema võlglane oled? Tean, isa! Ma tean ka, et sa oled Vudlei Pointdekster ja ma sinu tütar.“

„Kallis Luise!“ ütles Vudlei, ja temas ärkas Pointdeksterite perekonna uhkus. „Sa oled oma ema sarnane. Ma ei uskund seda sinust, aga nüüd näen, et eksind olen. Anna mulle andeks, tütar! Unusta, mis oli! Ütle talle, mis sa hääks arvad.“

LXXXV. Häa onupoeg

Luise täitis kohe isa soovi. Kolmandat korda ütles Luise Kalhunile lühidalt ja kindlasti:

„Ei ilmaski!“

See otsus ei tulnud Kassiusese ootamata. Ta arvas seda ette. Kalhun vaatas onutütre otsa, nagu tiiger saagi pääle.

Kassius uskus, et tal küllalt võimu on Luisset sundida oma otsust muutma.

„Kas te seda tõsiselt räägite, Lu?“ küsis Kalhun.

„Ma ei mõista tõsiste asjadega naljatada.“

„Kõige enne unustate te, kui väga ma teid armastan.“

Luise vaikis.

„Kui mees naisterahvast nõnda armastab, nagu ma teid, siis ei või ta ilma vastuarmastuseta elada. Armastan teid hauani.“

Luise vaikis ikka.

„Armastan teid sest päevast ja tunnist pääle, kui teid esimest korda nägin,“ rääkis Kalhun edasi. „Ei või ütelda, et mu armastus pärast suuremaks kasvas, sest tugevam ta enam olla ei võindki. Mäletan, see oli kuue aasta eest... Ma tulin teie isa majja külalisena. Te jalutasite minuga aias. Te olite alles tütarlaps, aga nägite välja kui ilus, noor neiu, nagu praegugi. Te ei teadnud arvata, kuidas mu süda tuksus, kui teie käsi mu külge puutus; kui ma teie häält kuulsin. Seda esimest muljet ja mälestusi ei ole aeg, ei kaugus ega eluvintsutused minus jõudnud kustutada.“

Luisele kui naisterahvale meeldis mehe tõsine kõne ja ta vaatas rääkija pääle kui mitte kaastundmusega, siis kahjatsedes.

„Jah, Luise, ma olen katsund kõik, et teid unustada. Kuus aastat ei näind ma teid. Mississipi äärest läksin Mehhikosse, Nju-Orleaanis elasin laialt ja pillavalt, aga mu armastus teie vastu ei kustund ega kasvand, vaid oli samane kui tol esimesel korral, kui te mulle lapsena käe andsite ja „kallis onupoeg“, ütlesite. Ainult kord muutus mu armastus te vastu vihaks ja siis oleksin ma teid armukadedusest ära võind tappa.“

„Jumal teab, mis te räägite, Kassius! Tõesti, ma ei ole süüdlane, ei ole teile ka põhjust annud mõtelda...“

„Mina aga ütlen, et ma teid armastan. See on esimene põhjus, miks ma teid omale naiseks tahan. On veel teisi.“

„Rääkige ma kuulan.“

„Te ei karda kuulda?“

„Minul ei ole midagi karta.“

„Aga te isa! on midagi karta.“

„Ütelge, mis on tal karta. Olen tema tütar, ja me huvid on ühised.“

„Te käsete mind niisuguseist asjust rääkida, mida te teadma ei peaks.“

Pildid Tartu näituselt 5.—8. sept. 1924

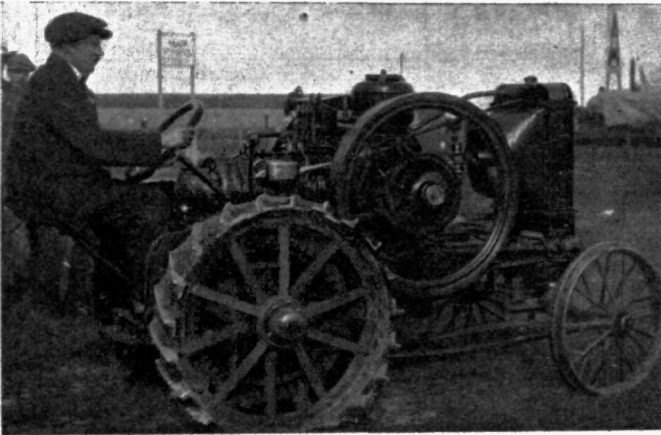

Foto Peerna-Selleke

Ratniku vabrikus, Tartus, valmistatud traktor, mis on esimene sellesarnane eesti tööstusturul

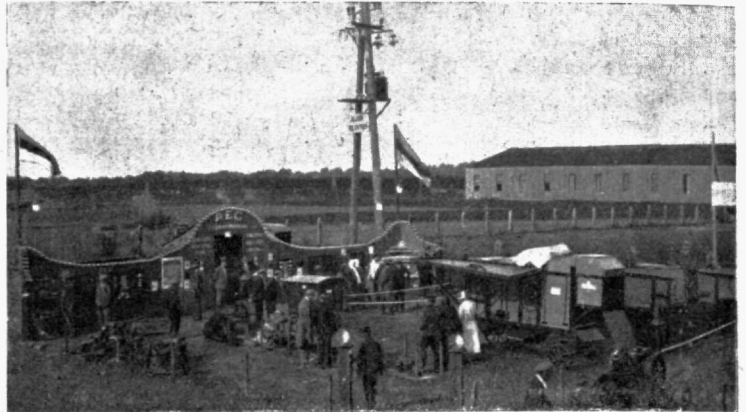

Foto Peerna-Selleke

Elektrobüroo A. E. G. paviljon ja väljapanekud, kus töötamas rida põllutöömehhanismide Ühise elektrienergia võrgu

Foto Peerna-Selleke

Tartu tervishoidliste õppevahendite tööstuse väljapanekud

Foto Peerna-Selleke

Klaverivabrik „Astron“i“ püüaninod ja tiibklaverid

„Eksite, onupoeg Kassius! Ma tean kõik. Mul on teada, et isa on ülepää võlgades ja te olete tema võlauskuja. Sellest ajast peale, kui Tehhasesse tulite, lasete alati selgesti tunda, et siin peremees olete. Isegi teenijate juuresolekul lubate seda eneselle. Te olete küll selle maja, aga mitte minu peremees.“

Kalhun eksis. Kaart, mille peale Kalhun lootis, oli üle trumbatud. Aga tal oli veel teine käes. Nüüd mängis ta selle välja.

„Hää küll!“ naeris Kassius torkavalt. „Ma ei ole teie südame peremees, aga te õnn on minu käes. Minu teada lükkate te mind enesest eemale ühe alatuma inimese pärast.“

„Kes see on?“

„Nagu te seda ise ei teaks.“

„Ei. Ma tunnen ainult üht alatut inimest — ja see olete teie — sellepärast ma ei mõista te juttu. — Rääkige edasi, olge hääd! Tahan oma tulevikku kuulda saada.“

„Ärge rutake sellega! Homme kuulete.“

„Nii ruttu! Kus kohal?“

„Kohtus, õigemini kohtu ees.“

„Ma nalja ei armasta, kapten Kalhun!“

„See ei ole nali. Homme mõistetakse mr. Moris Dsheraldi üle kohut, keda te venna tapmises süüdistatakse.“

Pildid suure tormi hävitustööst Tõrvas 23. sept. 1924

Foto Ploom

Tõrva alevi ümbrus on looduse poolt üks ilusamaist Eestis. Ohne jõgi oma kõrgete, maaliliste kallastega, Riiska ja Vanamõisa järved, mühavad männi- ja kuusemetsad alevi külje all kenal mägisel maapinnal jätvad igäühele, kes esimest korda selle alevi ümbruses viibib, hää mulje.

Eriti ilusas kohas asub Tõrva ühiskümnäasiumi uus telliskivi hoone. Peaaegu põline männi- ja kuusemets ilustas koolimaja ümbrust ja oli mõnusaks jalutuskohaks õpilastele

kui ka alevirahvale, kes omad vabad tunnid häämeelega siin viitis. Koolijuhatus tegi kõik, et parki ilustada: ajas teed, istutas ilupuid ja säadis ilusamatele kohtadele nägusad pingid. Kuid kange torm 23. sept. s. a., mille sarnast harva nähtud, hävitas paari tunni jooksul suure osa ilusast puiestikust. Iseäranis purustatud sai see osa parkist, kust äärepäälsed tügevad puud majaehituse pärast maha võeti. Siinsed pildid pakuvad ülevaadet meile endisest ilusast kümnäasiumi puiestikust.

Mis puudus Tartu näitusel

Foto Peerna-Selleke

Moodne elamu Tamme väljal Tartus
Pahemal pool kürbise künka taga söögilaud — söögituba lahtises õhus; keskel — laste puur; paremal — elumaja

Seeneturg Tartus politseiplatsil
Pildikene Tartu turutervishoiust, kuidas toiduaineid lahtiselt tänaval maas müüakse

„See on vale! Moris Dsherald ei ole...“
„Ta on te venna tapja. See tehakse tõeks. Teid kutsutakse tunnistajana kohtu ette.“

Luisse silmad läksid pärani. Hirm ja imestus paisitis neist välja. „Miks mind tunnistajana kohtusse kutsutakse? Ma ei tea sellest asjast midagi,“ ütles ta viimaks.

Eestimaa Kinnitus A.-S.

„EKA“

Tallinn, Pikk tän. 6

Toimetab

Elukinnitusi kuldkroonides

Suremine on iseenesest mõistetav,
oma elu kinnitamine peaks samuti
iseenesest mõistetav olema

„Te teate oma õisest kokkusaamisest Dsheraldiga aias, teate sellest, et Henri vahele astus ja temaga riidu läks. Kui teid ei oleks olnud, siis ei oleks Dsherald teie venda tapnud. Nagu hull, kihutas Henri hobusega talle järele.“

„Kes seda nägi?“ küsis Luise nagu masin.

„Seda nägi kaks inimest: Kassiüs Kalhun ja Luise Pointdekster.“

„Noh, mis sellest siis on?“ küsis Luise rahulikult.

„Te ei saa ikka veel aru?“

„Ma tahan, et te otsani seletaksite.“

„See, teil on veel üks abinõu päästa isa vaesusest ja ennast skandaali eest.“

„Tean seda.“

„Ega tee seda?“

„Nüüd veel vähem, kui millalgi enne!“

„Siis kutsutakse teid homme kohtu ette.“

„Kasige mu silmist, spioon! Kohe, muidu kutsun isa siia!“ hüüdis Luise.

„Ei täha teid enam oma siinolemisega tülitada. Lähen. Kui te ümber mõtlete, siis laske mulle ütelda, et ma teie kohtusse kutsumist võiksin takistada. Hääd ööd, Lu! Magades näen teist und!“

Kalhun ütles need sõnad pilgates ja läks välja. Luise seisis ühkesti püsti, kunni ta sammud kaugelle kadusid. Siis vajus ta toolile ja hakkas nutma.

LXXXVI. Tehhase kohus

Teisel päeval juba hommiku vara hakkas kirju inimeste rida Inge kindluse poole venima. Sõitis ratsanikke üksikult ja salkadena ja läks jalakäijaid. Teel oli plantaatoreid, kaupmehi, töökümnikke, kütte, hobuparisnikke, isegi orjakauplejaid, mitmesuguseid avanturiste ja tumedaid tegelasi. Nagu inimeste elukutsed, nii olid ka nende riided ja välimus väga mitmesugused. Üleüldiselt olid inimesed samad, kes teataval hommikul Pointdeksteri õue olid kokku tulnud, ainult vahe oli selles, et nüüd meeste hulgas ka naisi liikus. Ühed sõitsid ratsa ja varjasid oma nägusid päikese eest valgete kübaratega, teised istusid toredais tõldades valgete varjude ja riidest katuste all.

Kõik need inimesed läksid kuulama ja nägema, kuidas täna mustangide püüdja Moris Dsheraldil üle kohut tahetakse pidada. Rahvast tõmbas kokku nimelt kuriteo saladuslik ja selgitamata olukord; sama oli Henri Pointdeksteri äkiline kadumine seletamata ja kindlasti tõendamata, kas ta tõesti tapetud on. See kõik

pidi täna kohtu ees selgeks saama. Kella kümne ajal tulid hommikusest paraadist vabaks saand ohvitserid ja soldatid kohtu kohale. Inimeste kirju hulga sees liikus sõjamehi mitmesuguseis mundrites: artileriste, karabiinereid, kavaleriste ja jalamehi.

Eksib rängasti, kes eneselle Tehhase kohut nõnda ette kujutab, nagu seda Inglismaal peetakse. Kohtunikud pikis, valgeis mantlites, mustis riideis kõrgete parukatega kaitsjad, ajalehtede kirjasatjad, politseinikud sinistes mundrites ja kohtusaalid puuduvad täiesti Tehhases. Halva ilmaga peetakse kohut kuskil suuremas ruumis ja ilusa ilmaga — lageda taeva all. Nõnda oli see nüüdki: suure kahara tamme all paraadplatsi ääres seisis suur laud, selle ümber pooltosinat toole. Laual oli tindiklaas, paar paksu säädusraamatut, suur pudel veega, kaks klaasi, karp Havanna sigarid ja toos tikke. Nõnda ehitud laua taga istus kohtunik ilma ameti mantlita; et päev palav oli, seepärast oli ta kuuugi seljast ajand; paruka asemel kandis kohtunik teise kõrva päale lükatud Panama kübarat. Kohtuniku lähedal istusid maakonna ülem, advokaadid, kindluse komandant, preester, tohter, mõned ohvitserid ja veel mõned teadmata elukutsega isikud. Natuke kõrval oli kaksteistkümmend vannutatud meest; mõned nendest istusid toolidel, teised pikutasid rohul pääl maas. Niisuguse lihtsuse ja koduse sissesääde pääle vaatamata ei ole Tehhase kohus Inglise toredast ja keerulisest kohtupidamisest sugugi pahem.

Kõigi silmad vaatasid kohtu ees istuva süüdlase Moris Dsheraldil pääle. Teised kahtlusealused, Miguel Diats ja seltsimehed, said selgeks teha, et nad teataval ööl kordasaadetud kuritööst eemal olid, seepärast lasti nad vabaks. Nad tunnistasid üles, et olid endid indianlastaks maskeerind, aga seda ainult nalja pärast teind.

LXXXVII. Valetunnistaja

Kohus algas. Kohtunik jättis sigari suitsetamise järele ja pööris ümberseisjate poole lühikese kõnega:

„Dshentelmänid! Me oleme siia kokku tulnud teile küllalt tuftavat kohtuasja arutama. Ühe meie austatud kaaskodaniku poeg on tapetud. Meie ees on kohtualune, keda selles tapmises süüdistetakse. Teie, vannutatud mehed, peate otsustama, kas ta süüdlane on või mitte.“ Dsheraldil poole pöördes küsis kohtunik:

„Kas tunnistate ennast süüdlaseks?“

„Ei!“ kostis ta lühidalt ja kindlasti.

(Järgneb)

Igaühele, kes tahab tutvuheda kodumaa kaunima paigaga — Pühajärvega, — on „Odamehe“ kirjastusel ilmud

Andmed Pühajärve uurimisest

I. osa: Dr. H. Bekker: Pühajärve geofüüsilisest ja botaanilisest uurimisest. Sisut: Eessõna. Pühajärve ümbruse maastik ja järve kohta käivad arvud. Pühajärve geoloogia. Saared. Järve lähem ümbrus. Järve minevik. Taimestik. Põhi ja vanadus. Sügavus. Vee-seis ja vee juurevool. Vee soojus. Lõpp-sõna. Lisa: Käärikjärv ja Kirgjärv.

II. osa: Dr. A. Audova: Pühajärve plankton.

Raamat on kauni välimusega, rohkete piltidega, tabelitega ja mitmevärviliste kaartidega. 32 lhk. + 80 lhk. + vahelehed ja kaardid. I. ja II. osa koos — 160 mk.

See väärtuslik ja ainus sellesarnane teos meie kirjanduses ei tohiks puududa üheski raamatukogus, ühelgi õpetajal ega ühelgi ekskursandil Pühajärvele minnes.

Reginald Vanderbilt
Vanderbilti ettevõtete pärija

teaduslikkudeks auhindadeks, mitte seevõrd inimarmastusest, kui põhimõttelisest varanduse parandamise vastasusest. Ja kõige äärmisemad individuaalse kapitalismi esitajad, Ameerika miljardäärid, peavad sellest kinni, et nende pojad esiteks väljaspool nende ettevõtteid endale oma seisukoha peavad võitma — täitsa, nagu poleks neil iial centigi oodata, — enne kui nad isa firmasse võivad astuda. Küsimus pole aga teoreetiliselt otsustatav, sest et täielik elu annab tõendusi poolt ja vastu. Suurimate varanduste pärijate hulgas on sarnaseid, kes on ainult teenimata rikkuse

Hiigla varanduste pärijad

Pärandatud varanduste sotsiaalset ja isiklikku kahjulikkust on toonitatud õige sagedasti, mitte üksi sotsialistide poolt, vaid ka geniaalsete kapitalistide eneste poolt. Alfred Nobel näiteks, probleematailise südamega dünamiidikuningas, määras kogu oma varanduse

võimu maitsejad ja sarnaseid, kes näitavad, et nad võivad olla mitte üksi pärijad, vaid ka esivanemad. John Pierpont Morgan noorem on oma palju originaalsema isa võimupiire erakorralselt laiendand, John D. Rockefeller jun. on selle vastu ainult oma vana isa abiline, asetäitja.

Vincent Astor
Kuulsate Astori-ettevõtete ainus pärija

Hugo Stinnes, noorem
Hiljuti surnud Saksa tööstuskuninga vanem poeg, abikaasaga

Raudteekuningas Harriman'i poeg, kelle isa oli ainult hoolimata kasuvõtja, noor W. A. Harriman, ilmutab suurt ettevõttefantaasiat, kes 33-aastasena on saand üheks esimeseks Ameerika laevadecomanikuks, kuna Astori ja Vanderbilt'i viimased võsud tegelevad tööpoolest ainult sportlastena, hobuste või koertekasvatatjana ja mätseenidena. Ilma suurema varanduse pärija, autokuningas

Ford'i poeg, noor Edsel Ford tunneb end isa suurusest nii rõhutatud ja nii ülearuseks tehtud, et ta on saand peaaegu inimestekartjaks ja end seltskonnast täitsa kõrvalde hoiab.

W. A. Harriman
Harrimani-raudteede ja Ameerika suurima laevaliini ainus pärija

John D. Rockefeller jun.
Õlikuninga vanem poeg

Edsel Ford
Maailma kõige rikkama mehe, autokuninga Henry Ford'i ainus poeg

Fritz Thyssen
Saksa suurtöösturi August Thyssen'i vanem poeg

Ülesanded

Hobuhüppe-ülesanne nr. 6

ik	häs	te	sik	plaa	mul	lu	a
si	nõn	nil	liig	ja	prou	si	da
ti	ka	kär	la	gund	e	kui	tar
da	tund	ko	te	te	me	öel	e
rii	lap	ol	kuis	lalt	jad	kust	i
mind	da	põl	as	he	või	kel	mis
se	gi	ju	kül	ma	se	se	u
se	ves	ai	nai	gi	sun	te	na

Siia on peidetud J. Kärneri komöödiast „Kangelane“ ühe päätegelase kõnelus. Missugune see on?

Ülesandes nr. 5 — „Odamehe“ nr. 6 (20) — on peidetud „Ilos“ nr. 2, 1919. a. ilmund katkend Johan Liivi epigrammist „Aafrika mehed“:

„Armas sõber Pimbo-Pambo,
saatsin sulle palmiviina.
Mõttele, mis mul saanud piina:
viina tõi sul ilus Odu —
tüdrukut ei tule kodu!
Kas sa viina kätte saanud?
— Saanud, joonud, armas Kambo!
Tervitusi saadan sulle.“

Teos eestkätt õppivale noorsoole:

Mõtteid valmivast intelligentsist

E. Ül. S. „Veljesto“ väljaanne, „Odamehe“ kirjastus.
Hind 250 mk.

Meie lugejatele

Selles numbris lõpeb O. Lutsu pildikesed Paunverest „Aripäev“. Lähemal ajal esineb lugupeetud kirjanik meie ajakirjas uute töödega.

„Aripäev“ ilmub ühtlasi täiendatult eriraamatuna.

Vastutav toimetaja ja väljaandja Carl Sarap. — Trükitud K.-Ü. „Postimehe“ trükikojas, Tartus
Järeldrükk ja piltide reprodutseerimine ilma „Odamehe“ loata keelatud

„Odamehe“ raamatukauplus Tartus (Promenaad 7-a) ja Joh. Sarap'i rmkpl. Rakveres (Pikk tän. 11) täidavad kirjalikke tellimisi raamatute päale kiirelt ja korralikult.

Õpetajatele ja raamatukogudele % %

J. Räsä muusikariistade kauplus

Suurturg 2, Tartus.

Soovitab kõiksugu muusikariistu oma- ja väljamaa vabrikutest.

Hinnad võistlemata!

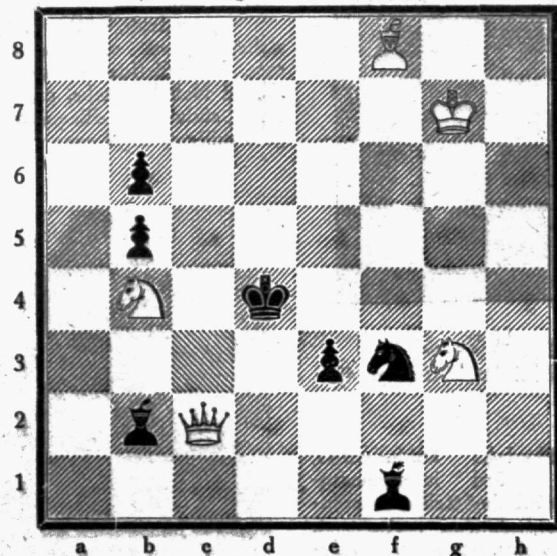
Hinnad võistlemata!

Male

Ülesanne nr. 8

K. Erlin, Viinis

(„Die Bergstadt“, VII, 1916)

Valged: Kg7, Lc2, Of8, Rb4, g3(5)
Mustad: Kd4, Ob2, f1, Rf3, Eb5, b6, e3(7)
Matt kahe käiguga

Ülesande nr. 6 lahendus

1. Le6 — h3. — Õige lahenduse saatsid W. Jürgens Tartust, K. Lepper Tallinnast, M. Willemson Pärnust ja J. Luik Paistust.

Toimetusele saadetud kirjandus

Gustav Rääpo: Naaruleelo. Naljalahulud. V. Pohlak ja Ko trükk Võrus 1924. 16 lk. 14×22 sm. Hind ?
F. V. Mikkelsaar: Geomeetria algkoolidele. 3. osa. 2. parandatud trükk. 21–25 tuhat. „Odamehe“ kirjastus 1924. H. Laakmanni tr. Tartus. 84 lk. 15×22 sm. Hind 90 mk.
Jaan Kärner: Kangelane. Komöödia kolmes vaatuses. „Odamehe“ kirjastus 1924. V. Pohlak ja Ko tr. Võrus. 152 lk. 11×16 sm. Hind 200 mk.
Dr. W. A. Lay: Eksperimentaalne pedagoogika, eriti silmas pidades kasvatust teo kaudu. Kolmanda väljaande järele tõlkinud Alfred Koort. „Odamehe“ kirjastus 1924. G. Rohti tr. Tartus. 138 lk. 11×18 sm. Hind 180 mk.
Gustav Rääpo: Kõikuse piir. V. Pohlak ja Ko tr. Võrus 1924. 16 lk. 14×22 sm. Hind ?

A. Lehela

Herrade ja daamide juuksetööstus

Tartus, Tähe tän. nr. 62

Suur väljavalik teatri parukatest väljaüürimiseks. Võtab tellimisi vastu teatri grimeerimise päale linnas ja maal. Alati saadaval shminki, kreppi, kleepi jne.

T. Nõmmits'e juuksetööstuse ateljee

meeste- ja naisterahvastele.

Tartus, Maarjamõisa tän. nr. 9. Tel. 495.

Ainuke kõige suurem tööstus sellel alal terves Eestis. Äri on mitme kuld- ja hõbeaurahaga kroonitud.

Kõige austusega T. Nõmmits.

Kõige ilusamaks kingituseks on

Eesti klaverivabrik
„ASTRON'i”, A.-S.

Tartus, Vene tän. 1

Pianinod ja

Tiiklaverid

Näitustel kõrgemate auhindadega, 11 kuldaurahaga, kroonitud

Jällemüüjatele suures valikus piltpostkaarte: maastiku, kunsti, laste, lille, raidkujude, heliloojate, Trätj. gal., Dresdeni gal. jne. Leeri-, pulma- ja sünnipäevakaarte. Postpaberid ja ümbrikuid karpides ja mappides. Nimekaarte. Olivärvi pilte. Krepp-paberit värv. ja lilledega. Reliefs.

Jõulu ja uueaasta postkaarte

A. LEINER

TALLINN, KUNINGA TÄN. 6, TEISEL KORRAL

Tsement-betoon tööstus

„Üenn. Särg“

Tartus, Promenaadi tän. 2, kõnetr. 78.

Soovitab hästi valmistatult igasuguseid tsement-betoon ehitusmaterjaali, nagu: katuse-, ehitus-, õõnes- ja parkettkiwe, trepiastmeid, aia- ja muu poste, kaevu-, kanalisatsiooni- ja põllutorusid jne.

Saadused on näitustel kõrgemate auhindadega kroonitud.

Eesti Laenu Pank A.-S., Tallinnas

Petseri osakond: *Petseris, Riia tän. nr. 5. — Kõnetraat nr. 13*

Toimetab kõiki pangatalitusi

Korrespondendid sise- ja väljamaal

Estnische Leihbank A.-G., Reval

Abteilung in Petschory: *Petschory, Rigasche Str. 5. — Telefon 13*

Bestellt Bank-Operationen jeglicher Art

Korrespondenten im In- und Auslande

Moe-, pudu- ja pesuäri Uennad Lepp

Tartus, Kaubahood nr. 2. tel. 4-81

Alaliselt rikkalik valik: meester. ja naister. pesu, triik-särke, kraesid, manshette, kaelasidemeid, trakse, siidi-kaelashalle, sukki ja sokke, kindaid, koetud villaseid naister. jakke, veste ja dshumperid, meesterahva veste, laste kostüüme, shalle ja mütse. — Kõiksuguseid pitse, pesatse ja pesusakke. — Täielik valik käsitööniite DMC. Vihmaparje. — Jalutuskeppe. — Villast lõnga rohkeis värvides. - Üörk- ja triikpesu. - Meester., naister. ja laste **kalosse** — — — **Üõimlemise trikoosid**

== Igasugune korralik riiete auruga võltimine. ==

Jällemüjatele hinnaalandus
Hinnad võistlemata odavad

Alfred Otsing'i

RAAMATUPIDAMISE JA MASINKIRJA
KURSUSED

Tartus, Lai tän. nr. 23,
teisel korral.

Õpetus gruppides ja üksikult.
Kursuse lõpetajatele diplom ja
võimalikult ka koha kuulamine.

MAX JOHANSON

Rätsepa-
äri

Tallinn,
Lühike jalg 6

Soovitan oma austatud tellijatele kõige
paremaid inglisisriideid sügise- ja talve-
hooajaks kuulsatest UHRING & CO
:: ja HOLLAND SHERRI firmadest ::

Ehituse- ja Metallitööstus
„TEHNIK“

Tartus, Pihkva tän. nr. 1
Kõnetraat 304

Keskkütte, gaasi, veevärkide
ja kanalisatsiooni sissesääd-
mised ja parandus-tööd. Auto-
geeniline metallide keetmine.
Aurukatelde, pumpade, masi-
nate ja põllutööriistade paran-
damine. Laos veevarustuse
ja keskkütte materjaleid
Eesti Aktsia-Selts
P. Sigeli esitus

Viini kondiitri äri ja kohvik

Tartus, Jaani tän. 7.

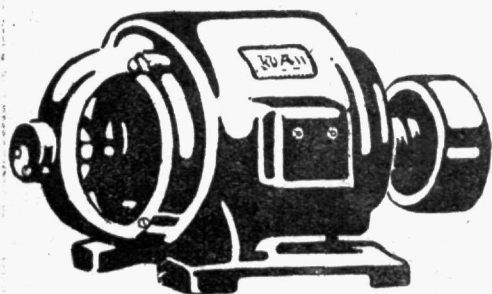
Soovitame mitu korda päevas värskaid

dessert kooke, peenemaid konfitüüre ja linnase
kompvekke. Schweitsi piima ja muna piima
schokolaadi. Vanilje schokolaadi iga hinnalist.
Pähkla- ja bruch- schokolaadi, tee küpsiseid. Tell-
mised tortide, kringlite ja plaadi-kookide päle
saavad korralikult valmistatud.

Spetsialiteet — MARZIPAN.

Igasugused joogid, nagu: Karlsbadi kohvi,
schokolaad, tee, limonaad j. n. e.

Aupaklikult W. ja H. Werner.

„ELEKTROBÜROO“

A. E. G. MATERJAALIDE LADU

Tartus, Küüni tän. 3, kõnetraat 3-91

Müüb suurel ja väikesel arvul:

Transformatorid, dünamod, elektromootorid, lülitussissesääded, juhed, poolumõõtjad, amper-voltmeetrid, elektri armatuurid ja kõiksugu teisi põllumajanduse, majanduse ja tööstuse otstarbeks

A. E. G.

Kirjutusmasinad

Elektri jõujaamade ja valgustuse sissesäädmise. Eelarved maksuta

Osram lampide ladu

Uudis

OPAL-LAMBID

Uudis

Shokolaadi-, kompveki- ja biskviiditehas

R. Klausson

Tallinnas, Toom-Vaestekooli tän. 1
Kõnetraat 19-05

Soovitab suures väljavalikus laialt tuntud

monpansje ja
shokolaadi

kompvekke ja
biskviiti

Müügil kõigis suuremates

Viljandi ärides

I klassi juuksetööstuse äri **F. Meinberg**

Äris töötavad paremad väljaõppinud jõud

Maniküür. Töö kiire, puhas ja korralik
Tartus, Jaani tän. nr. 7, kohvik Vernerri kõrval

S. VOSMI

Rätsepatöökoda Rütli tän. 18, Tartus

Valmistab oma kui ka tellija materjaalist kõiksugu rätsepatöid kõige uuemate moodide järele.
Hinnad vastutulelikud

Coiffeur – Granberg

TALLINNAS, Lai tänav 7 – telef. 20-12, erakorteris 25-86

Juuksevärvimine
Silmakulmude värvimine
Shimmylokid

Maniküür

Omanik TSHIPAN

Ed. Veber'i

kummitemplite tööstus

Tartus, Vene tän. 6

Õpetajad!

Ehtige koolide seinu Eesti tege-
laste portreedega!

Vasetrükk - seinapildid: *F. R. Kreutz-
wald, J. W. Jannsen, L. Koidula, C. R.
Jakobson, J. Tõnisson, J. Laidoner ja
K. Päts. Suurus 45×55 sm. Hind terve
kogu eest 1000 mk.*

„Odamehe“ rmkpl. Tartus, Promenaad 7-a
Joh. Sarap'i rmkpl. Rakveres, Pikk tän. 11

TARTU AMETNIKKUDE ÜHINGU EINELAUD

Tartus, Tähe tän. nr. 13. Tel. 245

Homniku-, lõuna- ja õhtusööke.
Veine, likööri, napse ja õlut
kõikidest vabrikutest

Korralik ja rutuline teenimine

Muusika! Kabinetid! Suveaed!

Silmad siia!

Raamatuköitmise tööstus!

Võtan vastu kõik omal
töölal ettetulevaid töid.

Möödukad hinnad. = Töö kiire ja korralik.

Austusega

R. Sarap

Tartus, Munga tän. nr. 3

Tartu Eesti Põllumeeste Seltsi näitustel 3 esimest auhinda

**E. Sattelberg'i
KAALUDE TÖÖKODA**

Tartus, Lossi tän. 4

Valmistab detsimaal ja laua kaalusid tuntud häädukes

„Odamees“ on trükitud Türi Paberi- ja Puupapi-vabriku A.I.S. paberil
Tartu ladu — Kүүütri tän. 5, kõnetraat 4-77

EESTI PANK

OSAKONNAD KÕIGIS MAAKONNA LINNADES

Arvete seis 31. augustil 1924

AKTIVA

Kassa :		
a) pangatähed	599.448.200,—	
b) riigikassatähed, vahetusraha jne.	783.948.678,50	1.383.396.878,50
Väärtpaberid		87.234.392,—
Kulla arve väljamaal		588.185.170,—
Välisvaluuta		63.535.612,—
Laenuid välisvaluutas		455.256.118,—
Diskonteeritud vekslid		1.704.620.325,—
Konto-korrent arved		2.684.765.440,—
Akkreditiivide ja garantiide laenuid		910.147.601,—
Väljamaa korresp. „Nostro“		114.817.389,50
Korresp. välisvaluuta „Loro“		213.866.306,—
Korrespondendid „Loro“		2.305.482,50
Osakonnad		400.721.027,50
Mitmesugused arved		167.738.625,—
		<u>8.776.590.367,—</u>
Väärtused depooos		625.039.221,—
Inkasso dokumendid		208.410.274,—

PASSIVA

Põhikapitaal	250.000.000,—
Tagavarakapitaal	143.714.310,—
Amortisatsioonikapitaal	2.666.787,50
Pangatähed	2.250.000.000,—
Riigikassa	2.423.828.179,—
Hoiusummad	1.455.254.323,—
Väljamaa korresp. „Nostro“	536.286.061,50
Korresp. välisvaluuta „Loro“	107.597.983,—
Korrespondendid „Loro“	22.207.241,50
Akkreditiivid ja garantiid	779.221.866,—
Osakonnad	408.705.218,—
Mitmesugused arved	397.108.397,50
	<u>8.776.590.367,—</u>

JUHATUS

PANK TOIMETAB KÕIKI PANGAOPERATSIOONE KODU- JA VÄLJAMAAL

„Odamees“

soovitab paremat kirjandust:

Algupärane ilukirjandus

- H. Adamson: *Mulgimaa*. Kirjandusliikude ajakirjade labi tuntud luuletaja ainus luuletuskogu, Hind 30. — ja 15. —
- A. Alle: *Carmina barbata* (Habemikud laulud). Luuletuskogu. Hind 75. —
- A. Alle: *Üksinduse saartele*. Luuletuskogu. Hind 100. —
- A. Gailit: *Klounid ja faunid*. Följetooneide kogu. Sisaldab rohkesti pilte, karikatuure ja kirjanikkude käekirjanäiteid. Ainus sarnane raamat eesti kirjanduses. H. 180. —
- A. Kallas: *Kui pisarad kõnelevad*. Religioos-filosoofiline teos. Parem raamat sellelaadilises eesti kirjanduses. H. 100. —
- A. Kivikas (M. Karus): *Sookaelad*. Külajutud. Noorema põlve anderikkama kirjaniku esimene ja rohkesti kiitvat aruostust teenind teos. H. 40. —
- A. Kivikas: *Jüripäev*. Romaan külaelust, meie lähemast minevikust. Autori suurem teos. H. 250. —
- A. Kivikas: *Ristimine tulega*. Romaan meie vabadussõjast. H. 200. —
- A. Kivikas: *Verimust*. Novellid meie vabadussõjast. H. 150. — ja 100. —
- A. Kivikas: *Verine päits*. Novell. H. 50. —
- O. Luts: *Harald tegutseb*. H. 65. —
- M. Metsanurt: *Epp*. Novell. H. 40. —
- G. Rappo: *Uks lahti! Komöödia*. H. 40. —
- K. Rumor (Ast): *Tuled sügisõds*. Novellikogu. H. 120. —
- J. Semper: *Jäljed liival*. H. 50. —
- J. Semper: *Pierrot*. H. 50. — „Jäljed liival“ ja „Pierrot“ on autori paremad luuletuskogud.
- A. Tassa: *Nõiasõrmus*. Fantastiliste novellide kogu. H. 100. —
- F. Tuglas: *Maailma lõpus*. Novell. H. 100. — Arvustajailt Tuglase paremaks teoseks nimetatud.
- F. Tuglas: *Jumala saar*. Novell. H. 100. —
- M. Under: *Eelõitseng*. Luuletuskogu. H. 75. —
- H. Visnapuu: *Amores*. Armastuslaulud. H. 50. —
- H. Visnapuu: *Jumalaga, Ene!* Luuletuskogu. H. 75. —
- H. Visnapuu: *Talihari*. Luuletuskogu. H. 100. —

Tõlkeilukirjandus

- C. Doyle: *Prof. Baumgarten*. Naljajutt. H. 20. —
- N. Jevreinov: *Lõbus surm*. Näidend. H. 100. — ja 75. —
- S. Lagerlöf: *Kivi Rotna järves*. H. 20. —
- A. Lichtenberger: *Mu väike Trott*. Romaan. H. 100. —
- J. London: *Juhtumised inimesesõdjate saarel I—III*. Romaan. H. kokku 75. —
- J. London: *Kahe nõoga mees*. Novell. H. 20. —
- M. Read: *Valge kinnas*. Romaan. H. 75. —
- J. H. Rosny: *Kolesuur koobasmaa*. Fantastiline novell. H. 35. —
- O. Wilde: *Känterivilli tont*. Õudusejutt. H. 30. —
- O. Wilde: *Salome*. Draama. H. 60. —

Loodusteadus

- H. Bekker ja A. Audova: *Andmed Pühajärve uurimisest*. Suur teos rohketel ilustustega, tabelitega ja mitmevärvil. kaartidega. Ainus sellelaadiline teos eesti kirjanduses. H. 160. —
- H. Bekker: *Paeseina profill Martsal*. H. 20. —
- A. Audova: *Järve taimed*. Piltidega. H. 30. —
- M. Univer: *Bioloogia*. H. 75. —

Lastekirjandus

- J. Kuulberg: *Laste sõber*. Mitmevärviliste kivoitruki piltidega. H. 100. —
- A. Kivikas: *Nõuandja*. Muinasjutt piltidega. H. 60. —
- A. Kivikas: *Lumimemm*. Muinasjutt piltidega. H. 60. —
- K. A. Hindrey: *Loomade mäss*. H. 75. —
- Kullaketrajad*. Muinasjutt piltidega. H. 75. —
- Kuida seitse rätseppa Türgi sõtta läks*. Muinasjutt piltidega. H. 15. —
- Põhjaku*. H. 10. —
- Sõnakuulmata Zeppelin*. H. 12. —

Kirjandus. Kunst. Keel

- F. Tuglas: *A. H. Tammsaare*. Essee. H. 75. —
- F. Tuglas: *Arthur Valdes*. Essee. H. 75. —
- F. Tuglas: *Henrik Jbsen*. Essee. H. 50. — ja 30. —
- F. Tuglas: *William Shakespeare*. H. 75. — ja 60. —
- F. Tuglas: *Eesti uuem ilukirjandus*. H. 75. — ja 60. —
- R. Griwing ja P. Iives: *Kiikumuusika*. H. 100. —
- J. Aavik: *Muusikalised kirjad*. H. 75. —
- P. Grünfeldt: *Mälestused Juhani Liivist*. H. 40. —
- N. Kulbin: *Kubism*. H. 30. —
- E. Meumann: *Esteetika*. H. 160. —
- J. Semper: *Näokatted*. Artiklite kogu kirjanduse ja kunsti üle. H. 150. —
- O. Looits: *Eesti keele grammatika*. Eesti õigekeelsuse käsiraamat. H. 250. —
- A. Kivikas: *Maha läüriline shokolaad*. H. 20. —

Eesti ajalugu

- H. Kruus: *Saksa okkupatsioon Eestis*. H. 150. —
- H. Kruus: *Jaan Tõnisson*. H. 100. —
- A. Vaga: *Viru väerind vabadussõjas*. H. 160. —
- R. Kangroopool: *Balti saksluse viimised vägimehed*. H. 100. —
- A. Kruusberg: *A. Grenzsteini võitlus Jaan Tõnissoniga*. H. 75. —
- A. Kruusberg: *Venestamise tulekul*. H. 60. —
- A. Kruusberg: *Revisjoni tulekul*. H. 75. —
- R. Roht: *Julius Kuperjanovi elulugu*. H. 20. —
- A. M. Tallgren: *Saaremaa ja Muhu muinasjäänused*. H. 300. —

Koguteosed

- Siuru II*. Album. H. 150. —
- Siuru III*. Album. H. 150. —
- Looming*. Album. H. 100. —
- Mõtteid valmitvast intelligentsist*. Koguteos meie rahvuskultuuriliste küsimuste üle. H. 250. —
- Ilo I—XII*. H. 750. —
- Odamees*. Toim. F. Tuglas. H. 50. —
- Odamees*. Toim. A. Alle. H. 50. —
- Odamees*. Nr. Nr. 1—24 á 40. —
- Soome — maa, rahvas ja kultuur*. H. 450. —

Mitmesugust

- Kirjanikkude palgaküsimus*. H. 20. —
- Koolimajade põhikavandid*. H. 100. —
- Taimetõrjete õpetus*. H. 30. —